

Fig. 1. Kirkens omgivelser, set fra sydøst. Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *Surroundings of the church, seen from the south east.*

OTTERUP KIRKE

LUNDE HERRED

Otterup er nævnt første gang 1427 (»Ottorp«).¹ Kirken svarede 20 mk ved landehjælpen 1524–26.² Efter reformationen 1536 blev kirken overtaget af Kronen, men der har været en betydelig tilknytning mellem den og sognets to herregårde, Ørritslevgård og Nislevgård. Sidstnævntes skiftende ejere skænkede den i tiden omkring 1600 flere gaver, ligesom Ørritslevgårds ejere lod sig begrave i koret i 1600-tallets anden halvdel. (jf. alterkalk s. 4922, prædikestol s. 4926 og Tåben muret begravelse s. 4937). 1685 tilskødede Kronen Christopher Sehested til Nislevgård kirkerne i Otterup, Skeby og Lumby.³ På dette tidspunkt udgjorde Otterup Kirkes jordegods fire gårde henholdsvis i Nislev, Otterup, Ørritslev og Hjordslev. Nislevgård blev 1752 omdannet til

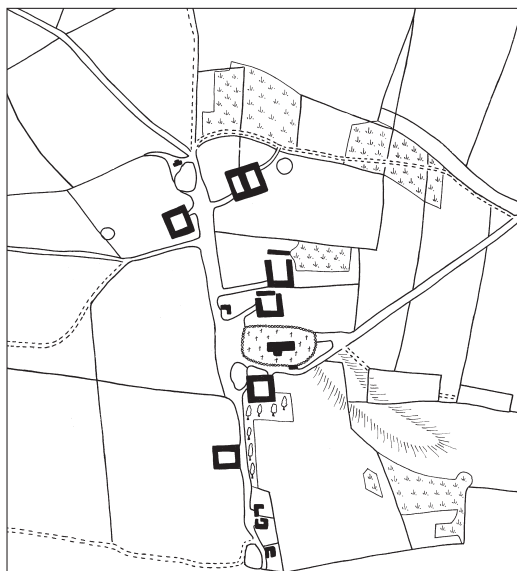
avlsgård under en anden af Sehestedslægts herregårde, Ravnholt, som kirken herefter lå til. Ejerforholdet fortsatte indtil overgangen til *selveje* 1910;⁴ dog er Ravnholtkapellet (s. 4941) fortsat under herregårdens eje.

1730 stiftede kirkeejer Charlotte Amalie von Gersdorff et legat til kirkerne i Skeby, Otterup, Lumby og Lunde (alle Lunde Hrd.) samt Herrested (Svendborg Amt), på 1.000 sletdaler. Beløbet var 1748 vokset til 1.000 rdlr., således at hver kirke modtog renten af 200 rdlr.⁵ Af dette skulle halvdelen bruges til mindre, løbende reparationer, mens den anden halvdel skulle uddeles til fattige. Legatet blev uddelt indtil 1910.

Otterup Kirke er siden senest 1590 *anneks* til Skeby Kirke.⁶

Fig. 2. Luftfoto af kirken set fra sydvest. Foto Odense Luftfoto 1956. I Kgl.Bibl. – *Aerial photo of the church seen from the south west.*

Kirkegården udgør som følge af flere udvidelser et stort område langs Nørregade ved nordsiden af Bakkevej. Frem til 1900-tallet udgjorde kirkegården blot det nærmeste areal rundt om kirken (jf. fig. 3), men den er siden blevet fordoblet i størrelse ved dels mindre udvidelser blandt andet 1929 og 1944,⁷ dels ved erhvervelsen af nabogrunden mod nord, der blev inddraget i kirkegården 1961 efter en plan af arkitekt O. Raahauge-Askegaard.⁸

Hegn. Kirkegården hegnes mod alle sider på nær nord af et lavt kampestensdige; inden for det søndre og vestre dige er der plantet tætstillede træer. Mod nord er kirkegårdsudvidelsen fra

Fig. 3. Matrikelkort. 1:10.000. Målt af R. Rasmussen 1796 og tegnet af Freerk Oldenburger 2017. – *Cadastral map*

1961 afgrænset mod nabogrundene med en høj hæk, mens det ældre dige endnu markerer grænsen mellem de gamle og nye afdelinger. Kampestensdigerne har hævd tilbage til tiden før 1590.⁹

Indgange. Hovedindgangen er etableret syd for våbenhuset og omfatter en dobbelt stakitlåge hængt i robuste, murede og hvidpudsede piller ved en trappe med fire trin. I det sydøstlige hjørne er en dobbelt stakitlåge hængt i kraftige, murede piller (jf. fig. 1). Mod Nørregade er etableret både en fodgængerlåge og en køreport; begge med dobbelte, hvidmalede stakitlåger hængt i træpiller. †*Indgange.* Den ældre hovedindgang lå i det tidlige 1900-tal på østsiden af hospitalet (jf. ndf.) og omfattede både en dobbelt køreport med flankerende fodgængerlåge, begge med stakitfløje, der hang i rektangulære, murede piller kronet af store kugler. Den er formentlig identisk med den †kirkeport, der blev nedbrudt og ombygget 1678; 1675 omtales en †låge øst for kirken.¹⁰

†*Beplantning.* 1590 stod en stor pil og en lille ask på kirkegården.⁶

Bygninger. Et ligkapel er opført vest for hovedindgangen 1972-74 som et grundmuret, hvid-

pudset hus med rødt tegltag efter tegning af arkitekt Ebbe Lehn Petersen.¹¹ Samme arkitekt stod også for opførelsen af den tilstødende sognegård 1990-91.¹² I kirkegårdens nordøsthjørne er rejst en redskabsbygning, der blev udvidet 1985.¹²

1720 lod kirkejerne Christian Sehested og Charlotte Amalie von Gersdorff opføre et *hospital* (fig. 4), kaldet »Frelserens Hospital«, syd for kirken umiddelbart uden for diget. Det er et grundmuret, pudset hus i fem fag med rødt tegltag, som husede otte fattiglemmer og fra 1742 ti, eftersom enkefrue Charlotte Amalie von Gersdorff etablerede endnu et legat.¹³ Over indgangsdøren er sat en mindetavle af sandsten med indskriften i skriveskrift og versaler: »Iesu Christo ald Werdens Frelser till Ere og Sallige Lemmer till beste. Christian Sehested og Charlotta Amalia Gerstorff ladet dette Frelserens Hospital opbygge og indrette Ao MDCCXX«. Bygningen tjente fra 1928 som bibliotek, indtil det 1958 overgik til at huse Otterup Museum.

†*Bygninger.* En kirkelade er nævnt af biskop Jacob Madsen 1590 som forfalden på taget.⁶ Et toilethus blev opført 1944.¹⁴

Fig. 4. Hospitalet, opført 1722 (s. 4903). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *The hospital, built in 1722.*

Fig. 5. Kirken set fra sydøst. Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *The church seen from the south east.*

BYGNING

Den anselige romanske kirke er opført i kvader- og kampesten, men er senere i middelalderen blevet udbygget flere gange i løbet af 1400-tallet og 1500-tallets begyndelse. Først er skibet blevet forhøjet, hvorefter der er blevet indbygget hvælv, dernæst er et tårn kommet til ved skibets vestende og det romanske kor nedrevet, mens et nyt langhuskor efterfølgende blev opført i stedet. Ydermere er et våbenhus tilføjet, usikkert hvornår, ud for den gamle syddør. Ved siden af dette våbenhus er der formentlig i 1500-tallets første halvdel opført en materialbygning, mens korets østgavl og langhusets gesimser blev fornyet i slutningen af 1500-tallet. Endelig blev kirken 1914 udbygget med et gravkapel ved tårnets nordside. Orienteringen afviger betydeligt mod syd.

Af den oprindelige romanske kirke er kun skibets langmure og stumper af den vestre gavl tilbage. At domme ud fra de bevarede dele har bygningen hørt til de større kirker på egnen med et skib på

ca. 15 m i længden, hvortil et nu forsvundet $\dagger$ kor har sluttet sig mod øst.

Materiale og teknik. Skibets mure er opført over en profileret sokkel med en vulst over en hulkel (fig. 10, jf. s. 4794). I langhuskoret indgår der også sokkelsten (jf. s. 4908), som er udstyret med en rille under hulkelen, hvorfor sokkelpartiet under kor og skib ikke har været helt identisk. Ydermere kan det konstateres, at der på nordsidens vestligste 3,5 m er brugt sokkelsten med en simpel skråkant.¹⁵ Det kan ikke udelukkes, at der er tale om en dobbelt sokkel, men et nedre skifte kunne ikke umiddelbart påvises under den nuværende jordoverflade. Skibets sydfacade er opført i kvadersten fra soklen og op til den senere forhøjelse, mens nordfacaden kun er opført i kvadre op til midt på muren, hvorefter der er brugt hele og kløvede marksten i stedet. I det indre er der kun anvendt kløvede og hele marksten.

Skibets to $\dagger$ døre er som vanligt anbragt langt mod vest, men placeret en anelse forskudt, så det søndre dørsted er lidt længere mod vest end det nordre. Begge dørsteder, der gennembrøder soklen, er senere blevet forandret, hvorfor deres oprindelige udseende ikke lader sig fastslå. Den søndre døråbning (fig. 16) er fortsat i brug, men er blevet udvidet sekundært, muligvis allerede i senmiddelalderen, da våbenhuset blev opført. De nu pudsede vægge i våbenhuset vanskeliggør dog alle iagttagelser. Norddøren (fig. 8) er blændet med marksten, munkesten og en enkelt kvader, men et rundbuet stik synes endnu at kunne anes udvendig i facaden.

Der er ikke bevaret nogen af de oprindelige $\dagger$ vinduer. I nordsiden, midt på muren, er der dog indvendig i kirken spor efter et vindues østre vange samt ansatsen til et givetvis rundbuet stik, som har givet vinduet en højde på ca. 120 cm. Tilsvarende ses to kvadre med ansats til smig midt på sydmurens facade over våbenhusets loft, hvilket ligeledes må stamme fra et nu i hovedtræk forsvundet vindue. Denne lysåbning er blevet blændet ved omsætning af facadens kvadre, før

våbenhuset kom til (jf. s. 4910), sikkert i forbindelse med skibets forhøjelse (jf. s. 4906).

I det indre er alle oprindelige detaljer forsvundet under senere ombygninger. Da tårnet kom til i vest (jf. s. 4906), blev stort set hele den gamle vestre gavltrekant nedbrudt, men rester af gavlen, opført i marksten, ses stadig i østsiden af mellemstokværkets søndre og nordre hjørner (fig. 58).

En romansk *vinduesoverligger* i granit (fig. 7) befinder sig nu i Otterup Museums samling (intet museumsnr.). Den smigede overligger måler ca. 50 cm i bredden og har i forkanten en højde på 26 cm. Stenen er smykket af et lettere beskadiget, skægget mandsansigt med tydelig markering af næse og øjne. Fra mandens pande rejser der sig en lodret markering, som formentlig er en bøjle eller et kors i en krone. Hvorfra stenen kommer er uklart, men den har givetvis siddet i et af kirkens nu forsvundne vinduer.

En række *senmiddelalderlige ændringer og tilføjelser*, alle udført i munkesten i munkeskifte, udvidede kirken mod både øst og vest. Formentlig i midten af 1400-tallet blev skibet forhøjet, og der blev indbygget hvælv, hvorefter et tårn blev rejst på

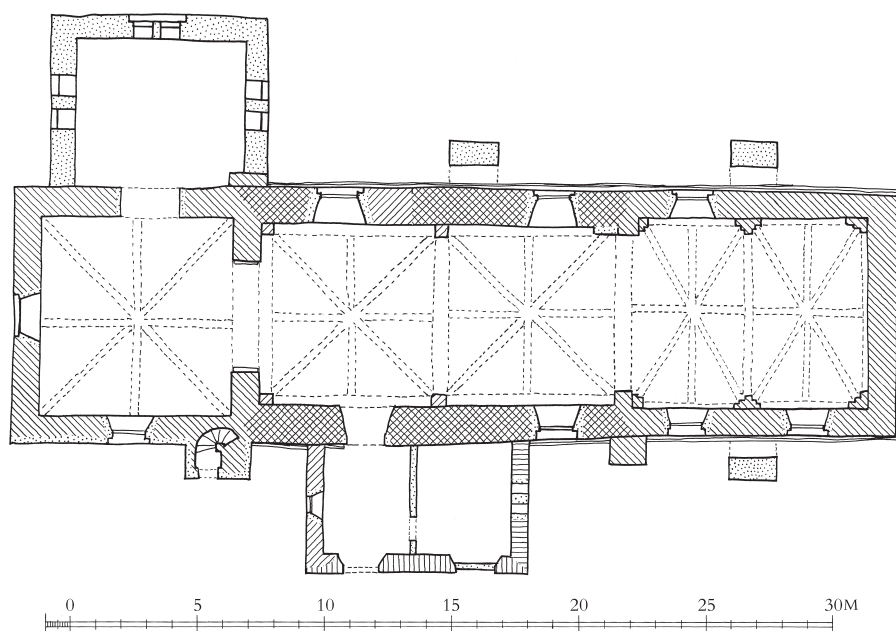

Fig. 6. Plan. 1:300. Målt af Knud, Erik og Ebbe Lehn Petersen 1971, suppleret og tegnet af Martin Wangsgaard Jürgensen 2018. Signaturforklaring s. 11. – Plan. Key on p. 11.

Fig. 7. Romansk vinduesoverligger udsmykket med mandsansigt. I Otterup Museum (s. 4905). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *Romanesque window lintel decorated with a man's face. In Otterup Museum.*

vestgavlen. I løbet af 1500-tallets første fjerdedel blev koret nedrevet og et langhuskor opført i stedet, mens et våbenhus på skibets sydside kom til. Det blev senere sammenbygget med en materialbygning.

Forhøjelsen af skibet med to-fire skifter er utvivlsomt udført som forberedelse til at kunne indbygge hvælv. Den teglmurede forhøjelse blev øverst afsluttet af en treleddet falsgesims, der findes bevaret over våbenhusets loft; andre steder er den stort set blevet erstattet af nye sten.

Skibets *hvælv*, to fag, er hver udstyret med otte ribber (jf. fig. 23). Hvælvene hviler på to sten dybe piller med en smal, udkraget vederlagsmarkering samt halvanden sten dybe skjold- og gjordbuer, der er udført med et karakteristisk knæk.¹⁶ De fire diagonale ribber, der løber ned i pillerne, er alle spidset til nederst mod sammenstødet med vederlagsmarkeringen (fig. 13). På oversiden er hvælvene udstyret med retkantede halvstenoverribber (fig. 18).

Tårnet er opført, så vidt det kan bedømmes ud fra tårnarkadens udførelse, efter skibet fik hvælv (fig. 12). Tilbygningen hæver sig med kamtakke spidsgavle i øst og vest og er bygget over skibets gamle vestgavl, der, som nævnt, stort set er blevet nedtaget. Tårnets øvrige mure hviler på en rejst syld af kløvet kamp og stedvis genanvendte kvadre. Genanvendte romanske kvadre findes

ligeledes brugt længere oppe på facaderne, idet et skifte granitblokke er indlagt som markering af klokkestokværkets fod. Generelt er facaderne velbevarede, men større partier af sydsiden er dog skalmuret i nyere tid med mindre teglsten. I det indre findes der også kvadre i tårnrummets nordøstre hjørne. Bagmurene over tårnrummet står med åbne stilladshuller.

Det højtreste tårnrum er udstyret med et indbygget hvælv, der hviler på murede vederlag i murene samt på en trompe i det sydøstre hjørne. Hvælvets otte ribber samles i en cirkulær slutsten, og som skibets hvælv har også dette hvælv retkantede halvstenoverribber. Rummet står i forbindelse med skibet gennem en ujævnt afsat, spids arkade, der udnytter genanvendte sokkelsten med vulst og hulkel som kragbånd (fig. 13). Rummet oplyses fra syd og vest af to oprindelige vinduer. Lysåbningerne er i dag blevet udvidet

Fig. 8. Den blændede norddør (s. 4905). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *Bricked-up north door.*

Fig. 9. Kirken set fra nordøst. Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *The church seen from the north east.*

og gjort spidse, mens åbningerne udvendig er anbragt i oprindelige, spidsbuede spejl. Indvendig er begge vinduers lysning, der givetvis oprindeligt var falsat, udvidet til en let ujævn smig.

Et *trappehus* mod syd, opført samtidig med tårnet, giver adgang til de øvre stokværker (jf. fig. 12). Den lille trappebygning er rejst uden synlig sokkel og bærer præg af moderne skalmuringer på alle tre facader. Øverst, under halvtaget, afsluttes sydmuren med en dobbelt falsgesims. En fladbuet underdør giver adgang til trappeløbet, der snor sig om en kvadratisk spindel, og hvis loft er aftrappet. Det indre oplyses af to kvadratiske glugger; en oprindelig i vest og en lidt mindre i syd, der er sat med små, gule teglsten. Overdøren, som giver adgang til tårnets mellemstokværk, er ligeledes fladbuet.

Den murede trappe fra trappehuset er ført et stykke op over tårnrummets hvælvkappe, hvor den møder en fyrretræstrappe, senest renoveret 1998, der leder op igennem det store mellemstokværk.¹⁷

Klokkestokværket, hvor klokkerne er ophængt (jf. s. 4935), åbner sig mod hvert verdenshjørne med to falsede, fladbuede glamhuller.

De kamtakkede gavltrekanter i øst og vest er udsmykket med ikke helt identiske blændingsdekorationer. Forskellen må dog delvist tilskrives nyere udbedringer på murværket, som også i vid udstrækning har fornyet kamtakkerne. På gavlen

Fig. 10. Romansk sokkelsten (s. 4904). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *Romanesque footing stone.*

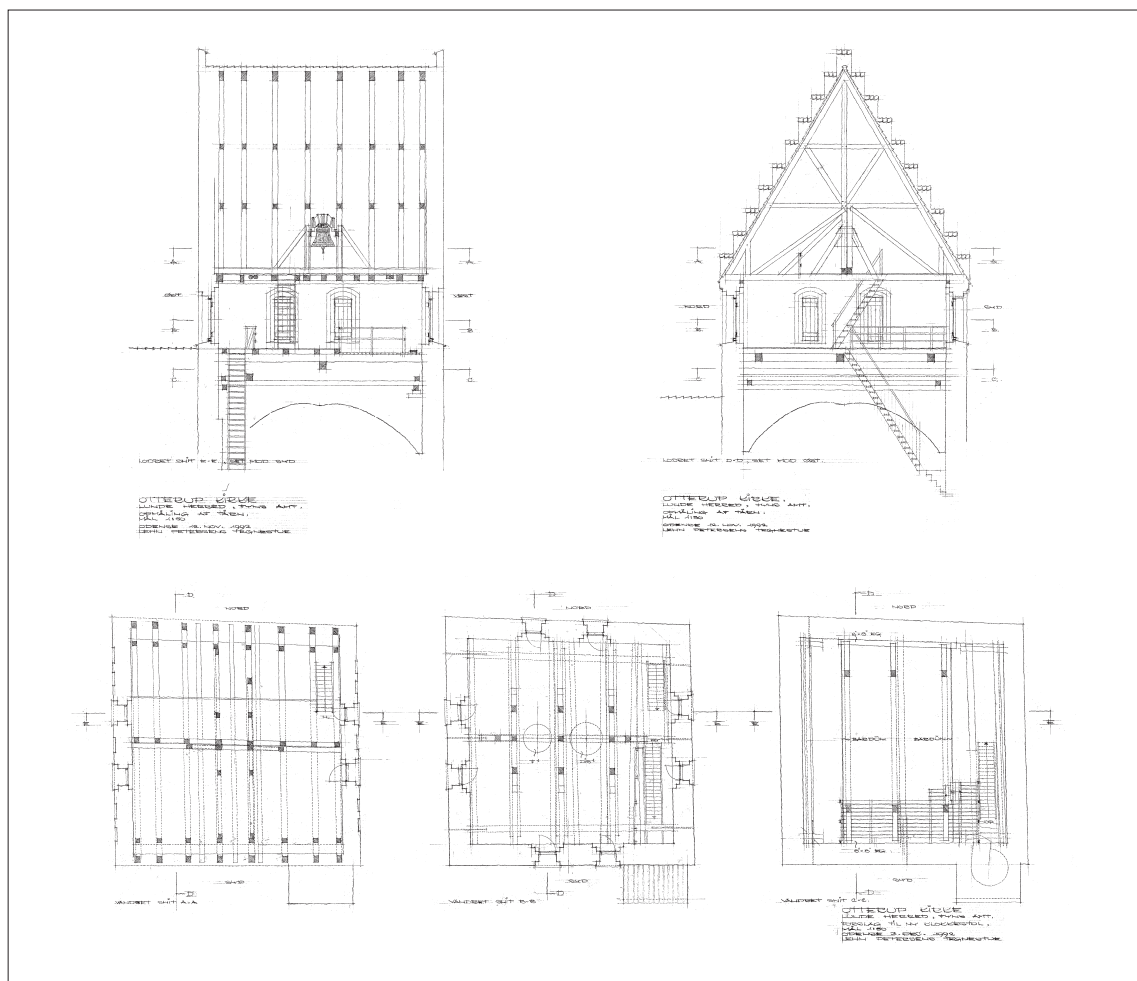

Fig. 11a-e. Opmålinger af tårnet (s. 4906). 1:300. a-b. Snit set mod syd og øst. c-e. Planer af loftsrum, klokkestokværk og mellemstokværk. Målt og tegnet af Lehn Petersens Tegnstue 1992. – Drawings of tower. a-b. Sections looking south and east. c-e. Plans of loft, belfry floor and intermediate floor.

i øst er der en frise af fladbuede højblændinger, hvorover et bånd af aftrappede romber er anbragt. Gavlens top afsluttes af et hammerkors, flankeret af to fladbuede blændinger, hvilket samlet må opfattes som et Golgatamotiv.¹⁸ På vestre gavltrekant genfindes samme udsmykning i hovedtræk, blot er båndet af romber her erstattet af en båndblænding, mens der over korset er anbragt to småblændinger. I hver gavltrekant er der indsat to slanke, falsede glugger med karakter af glamhuller, som dækkes af et fladbuget stik. I både øst og vest er gluggerne placeret i frisen af højblændinger.

Kirkens østende er erstattet af et *langhuskor*, hvilket formentlig skete i løbet af 1500-tallets

første fjerdedel, hvorved bygningen blev forlænget med et ekstra fag mod øst. Langhuskoret hviler på genanvendte sokkelsten og kvadre. Langmurene og facadens nedre tredjedel er ligeledes opført af genanvendte kvadre, mens østgavlen står med kvadre næsten op til gavltrekantens fod. Langhuskorets gesims og østre gavltrekant er senere fornyet (jf. s. 4910).

Det fremgår af den velbevarede østgavl, at koret er opført uden vinduer i øst, og der er hverken bevaret rester efter oprindelige vinduer i syd el-

Fig. 12. Tårnet set fra sydvest (s. 4906). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – Tower seen from the south west.

ler nord, idet yngre vinduer tilsyneladende har fjernet alle spor (jf. ndf.). I det indre dækkes koret af to ottedelte ribbehvælv, der hviler på falsede, halvanden sten dybe piller samt runde skjold- og gjordbuer. Hvælvene er givetvis opført sammen med langhuset, og hvælpiller såvel som ribbernes antal må være udtryk for et forsøg på at harmonisere koret i forhold til det eksisterende skib uden decideret at gentage detaljerne fra skibets to hvælvfag.

I forbindelse med opførelsen af langhuskoret, eller kort derefter, er en murpille bygget mod syd i sammenstødet mellem skibet og det nye kor (jf. fig. 5). Pillen, der hviler på en sokkel af rå kamp, er skråt afdækket med vingetegl over en dobbelt falsgesims, som strækker sig langs alle pillens tre

sider. I nyere tid er pillen blevet skalmuret på sydsiden med moderne teglsten.

Våbenhuset er opført ud for skibets syddør, formentlig i 1500-tallets første fjerdedel (fig. 15). Det eneste, som i dag står tilbage af denne bygning, er den vestre flankemur, der er opført over en stedvis rejst syld af kløvede marksten. Våbenhusets øvrige dele er forsvundet under senere byggearbejder (jf. s. 4911). Rummet, der nu oplyses af et fladbuet vindue i vest, dækkes af et fladt træloft med synligt bjælkelag. Loftet er udført 2009 som afløser for et ældre, fladt $\dagger$ gipsloft.¹⁹

Et blændet $\dagger$ vindue, formentlig senmiddelalderligt, ses på skibets sydside umiddelbart vest for langhuskoret. Det relativt slanke, fladbuede vindue sidder her en anelse højere end de nuværende, der stort set har fjernet alle spor efter åbningen (fig. 17). Det blændede vindue kunne meget vel være samtidig med langhuskoret.

Eftermiddelalderlige reparationer og ændringer. Kirken har gennemgået en række forandringer, der dog kun i mindre grad har berørt selve kirkerummet. Først blev tagværket over skibet og tårnet fornyet o. 1530–40 (jf. s. 4916). Dernæst blev langhuskorets gavltrekant og gesims fornyet, et materialhus rejst øst for våbenhuset, våbenhus og materialhus er renoveret flere gange, mens et gravkapel, ganske usædvanligt, blev opført så sent som 1914 ved tårnets nordside.

I slutningen af 1500-tallet er langhuskorets gesims og gavltrekant formentlig fornyet. Murens afslutning i syd og nord er ikke ens. I syd er gesimsen ganske pyntet. En frise af kantstillede bindere er her anbragt under en dobbelt fals, hvis øvre led er udformet som kvartrund vulst. I nord blev gesimsen enklere udført som en treleddet fals. Over koret hæver der sig i øst en blændingsprydet gavlspid med 15 kamtakker (fig. 14).²⁰ Fem stigende højblændinger, afsluttet tvædt i toppen ved små konsoller, hæver sig fra gavlfoden; en tilsvarende gavlfod kan findes på gravkapellet i Skeby Kirke (s. 4862). Hvornår disse moderniseringer af koret er udført, kan ikke afgøres med sikkerhed, men noget kunne tyde på, at det er sket kort efter, biskop Jacob Madsen visiterede kirken 1590.⁶ To ankerforskud formet som cifre og anbragt i gavlfodshøjde nær hjørnerne (jf. fig. 14), henholdsvis »1«

Fig. 13. Skibets sydvestre hjørne og tårnbuen (s. 4906). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *The southwestern corner of the nave and the tower arch.*

Fig. 14. Korets gavl (s. 4910). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *Gable of chancel.*

og »5«, må opfattes som første og sidste del af et årstal. På den skitse af kirken, som blev udfærdiget i forbindelse med bispens besøg, fremgår det, at langhuset i øst stod med et lavere, selvstændigt

sadeltag (fig. 57). Arbejdet på koret kunne således være foranlediget af arbejder på tagstolen.

Et *materialhus* er opført ved østsiden af våbenhuset (fig. 15). Hvornår er usikkert, men det

Fig. 15. Våbenhusets gavl (s. 4910). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *Gable of porch.*

nævnes tidligst 1590 af biskop Jacob Madsen, der oplyser, at 'kalkhuset er bygget udi våbenhuset'.⁶ Det betyder dog ikke, at bygningen ikke kan være kommet til allerede før reformationen. Som våbenhuset er materialhusets oprindelige murværk stort set forsvundet under senere omdannelser, således at det nu kun er den østre flankemur, bygget over en rejst syld, der står tilbage. Af Jacob Madsens skitse af kirken fremgår det, at våbenhuset og materialhuset har været sammenbygget, men med hver sin dør, og overdækket af samme sadel-

tag. Jacob Madsen synes dog også på sin tegning at angive, at våbenhusets sydgavl i et eller andet omfang har trådt frem i facaden (fig. 57).

De to koblede bygninger gennemgik en modernisering i løbet af 1600-tallet. Indlagte jerncifre daterer arbejdet til 1650 (jf. fig. 15), hvilket efter al sandsynlighed er den korrekte angivelse af arbejdets færdiggørelse. Renoveringen medførte en skalmuring i munkesten af den delte, sydvendte facade samt en skalmuring af de sydvendte hjørner. De to døre blev ligeledes omsatte og udfor-

met som to ens, relativt brede og falsede åbninger. Flankemurene blev udstyret med en høj, dobbelt falsgesims, som viser, at bygningens tag har siddet højere efter reoveringen. Den mest iøjefaldende ændring var imidlertid nyopførelsen af den søndre gavltrekan, der blev udstyret med en svungen kontur og horisontalt opdelt af cordongesimser ikke ulig de gavle, som Fraugde Kirke blev udstyret med i midten af 1600-tallet (s. 3533). Gavlen blev endvidere forsynet med en rundbuet glug, som senere er blevet blændet, og derfor nu fremstår som blænding i facaden. Indvendig har moderne istandsættelser slettet alle spor af ændringer i 1600-tallet. Materialbygningen tjente dette formål frem til 1900, hvor den blev indrettet til *†ligkapel*.²¹ Ved den lejlighed udhuggede man to koblede, rundbuede vinduer i øst, der blev forsynet med støbejernsrammer og farvet glas.

Hele langhuset, undtagen tårnrummet, er på et tidspunkt blevet udstyret med seks ensartede, fladbuede vinduer (jf. fig. 5). Hvornår disse vinduer, der nu står med brunmalede trærammer, er blevet indsat, kan ikke umiddelbart afgøres, men deres lighed med dørene i våbenhuset og materialbygningen kunne antyde en samtidighed, dvs. o. 1650. Dette bestyrkes af, at Hans Glarmester,

Odense, 1666 betales for udførelsen af fem nye vinduer.¹⁰ Indvendig fremgår det tydeligt i flere af lysåbningerne, at de er anbragt som afløser for en ældre åbning, som nu er blevet stærkt udvidet.

I nyere tid, usikkert hvornår, er der opført tre store støttepiller ved kirken, en mod syd og to mod nord. Pillerne, der er muret i en sten, som kunne ligne et Flensborgformat, hæver sig over en synlig syld af kampesten og hviler alle tre på et kvart bueslag.²² Øverst afsluttes de skråt afdækkede piller med vingetegl over en dobbelt falsgesims, der strækker sig omkring alle pillers tre sider.

Et *gravkapel* er noget usædvanligt opført så sent som 1914 ved tårnets nordside (jf. fig. 9). Kapellet, der blev bekostet af Christian Ove Sehested Juul til Ravnholt (jf. s. 4941), er opført i et nygotisk udtryk. Teglmurene hæver sig over en synlig syld samt en sokkel af uprofilerede granitkvadre. I øst og vest afsluttes flankemurene af en dobbelt falsgesims, hvis nedre led er afrundet og derved citerer den gesimsen på langhusets sydside (jf. s. 4910). Kappellets indre, hvis flade træloft står med synligt bjælkelag, forbindes med kirkerummet gennem en rektantet døråbning. Rummet får lys fra nord, øst og vest gennem to spidsbu-

Fig. 16. Våbenhusets indre set mod nord (s. 4910). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – Interior of porch looking north.

ede vinduer i hver side. Åbningerne er uden fals, men står med skrå sålbænk ude og inde. De to nordvendte vinduer er i facaden samlet i et spidsbuet spejl, i hvis top en cirkelblænding er anbragt. Mod nord hæver kapellets spidse gavltrekan sig med ni kantakker, der alle pyntes af et gesims-

lignende fremspring over et savskifte. Ydermere prydes gavlen af en stor, centralt anbragt blænding udformet som latinsk kors. Gavltrekanen og nordfacaden som helhed er ydermere udsmykket med dekorativt anbragte murankre samt årstallet »1914« indlagt med jerncifre.

Fig. 17. Nyere vindue (s. 4915) samt spor efter en ældre, sikkert senmiddelalderlig lysåbning (s. 4910). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *Recent window and traces of an older, probably Late Medieval opening.*

Fig. 18. Skibets tagstol (s. 4916) og hvælv (s. 4906). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *Roof truss and vaulting of nave.*

Det seneste større byggearbejde ved kirken berørte tligkapellet, der 1974 blev sløjfet og omdannet til *dåbsværelse*.²³ Dette ganske omfattende og hårdhændede arbejde betød store ændringer i bygningens udseende. Døren i sydfacaden blev blændet, men selve dørfløjen bibeholdt for at bevare symmetrien i forhold til våbenhusets dør. I det indre blev alle indvendige vægge pudset. En rektantet dør blev brudt ud til våbenhuset igennem den indvendige skillevæg, mens rammerne i de to koblede vinduer blev udskiftet til de nuværende, rødmaledede jernrammer. Rummet dækkes nu af et fladt bjælkeloft fra 2009, der blev etableret som afløser for et ældre tlisteloft fra 1974.¹⁹

Bygningen har løbende undergået reparationer og større istandsættelser. Tidligst fortælles det 1671, at bygningens tagværker og tagdækning har været gennemgået for mangler.¹⁰ 1702 er det oplyst, at hele bygningen, både inde og ude, har været underlagt istandsættelser fra gulv

til tag, bekostet af kirkeejeren gehejmerådinde Merthe Urne, hvorefter den 1720 kunne meldes i »perfect good stand«.¹⁰ I løbet af 1800-tallet begyndte bygningen tilsyneladende at volde problemer, hvorfor der blev gennemført en del større udbedringer, begyndende 1829, hvor kirken kunne genåbnes efter at have været lukket i en periode.²⁴ 1859 berettes det, at kirken er underlagt murreparationer, og 1867 fortælles det, at kirken nu gennemgår en hovedreparation.¹⁴ Allerede 1877 kan det atter gentages, at kirkens mure trænger til reparationer inde såvel som ude.²⁵

I nyere tid har man gennemført en større istandsættelse af kirken 1974 under ledelse af arkitekterne Knud, Erik og Ebbe Lehn Petersen (Odense). Istandsættelsen berørte stort set alle dele af kirken og gav i grove træk bygningen den fremtoning, som den har i dag.²³ Samme tegnestue renoverede også tårnet 1995.²⁶ Senest blev kirkens mure, gulve og lofter renoveret 2009 under ledelse af arkitekt Bendt Longmose Jakobsen.¹⁹

Fig. 19. Kirken set fra sydøst. Maleri af »Alex« 1938. – *The church seen from the south east.*

Gulvet i langhuset og tårnrummet er lagt med flammede gule, kvadratiske klinker, der i første omgang blev brugt i koret 1952, hvorefter resten af gulvet løbende må være blevet udskiftet.²⁰ I våbenhuset dækkes gulvet af kantstillede gule teglsten i tværgående bånd, mens gravkapellet gulf, formentlig fra bygningens opførelse 1914, dækkes af gule teglsten lagt i kvadratisk mønster. I dåbsværelset dækkes gulvet af et tæppe, hvorunder man finder et klinkegulv fra 1900, udført i skaktavlsmonster med råhvide og sorte fliser. Den ældste efterretning om kirkens gulve stammer fra 1631, hvor det fortælles, at korets gulvbelægning skal forhøjes med $\ddagger$ mursten.²⁷

Tagværker. Skibets tagstol (fig. 18) af eg er dendrokronologisk dateret til o. 1530-40 og stort set intakt.²⁸ Tømmeret er næppe opsat i forbindelse med opførelsen af skibets hvælv, som det ofte er tilfældet, men må snarere udgøre en senere fornyelse. I de 14 fag er kun enkelte dele udskiftet. Fagene er samlet ved bladning på østsiden og rejst

fra øst mod vest med to lag hanebånd og krydsbånd. De enkelte fag er fortløbende nummereret med indridsede streger i både syd og nord; mod nord er der dog tilføjet en ekstra overstregning til hvert nummer. Tårnets tagværk er af eg og formentlig ligeledes dateret til o. 1530-40.²⁸ Tagværket, der som skibets må opfattes som en senere fornyelse af en ældre, senmiddelalderlig tagstol, er rejst fra øst mod vest og har kun undergået ganske få udskiftninger i fyr. Det er samlet ved bladning på østsiden og udstyret med tre lag hanebånd. Tagværket over det sammenbyggede våbenhus og materialbygningen er i fyr, og det samme gælder tagværket over gravkapellet, der givetvis stammer fra bygningens opførelsetidspunkt. Spærene over langhuskoret er helt i fyrretræ og er en senere fornyelse.

Kirkens klokker er ophængt i en to fag stor *klokkestol* af fyrretræ, der senest er istandsat 1995.²⁶

Dendrokronologiske undersøgelser. Der er 2018 udtaget boreprøver af egetømmeret over skibet

og tårnet.²⁹ I begge tilfælde viser prøverne, at tømmeret er fældet o. 1530-40, hvilket må antyde en ellers ukendt, større renovering af tagstolen i dette tidsrum.

Tagbeklædning. Alle kirkens dele er tækket med røde vingetegl og har støbejernsvinduer fra 1862.¹⁴ Den ældste efterretning om tagdækningen stammer fra biskop Jacob Madsen, der 1590 fortæller, at alt er tækket med tegl.⁶ Tagbeklædningen kan derfra følges i kilderne som i 1675, hvor der blev indkøbt 100 nye tagsten til tårnet og våbenhuset.¹⁰

Opvarmning. Et fjernvarmeanlæg er installeret o. 1961 og renoveret 1974 samt 2009.³⁰ Kirken kunne opvarmes fra 1883, hvor der blev indkøbt en $\dagger$ kakkelovn, som man lod opstille i skibets nordøstlige hjørne.²⁵ O. 1943 blev et $\dagger$ oliefyret etableret i ligkapellet. Fyret fungerede, frem til det nye system blev installeret o. 1961.³¹ En $\dagger$ skorsten af usikker alder har ligeledes stået i ligkapellet. Denne blev fjernet 1974, da rummet fik funktion som dåbskapel. 1950 blev der indkøbt en elektrisk $\dagger$ varmeovn til kirkens vestende.¹¹

Kirken er hvidkalket ude og inde, men soklen står blank på langhusets og gravkappellets facader. På tårn og våbenhus samt materialbygning er den nederste del derimod sværtet. I det indre er både lofterne i våbenhuset og materialbygningen samt i gravkappellet forsynet med en lys grå farve.

Bygningen er omgivet af græs til alle sider ud over stykket foran våbenhusets indgang, der er brolagt med brosten. 1862 fortælles det, at der blev anlagt $\dagger$ fortov omkring hele kirken, men dette blev fjernet igen 1974 og erstattet af det plænegræs, som nu findes.

Fig. 20. Kalkmalede $\dagger$ bomærker i skibet (s. 4917). Tegning Mogens Larsen 1973. – *Wall-painted $\dagger$ makers' marks in the nave.*

Fig. 21. Formentlig senmiddelalderlig kalkmalet dekoration i skibet (s. 4917). Foto Mogens Larsen 1973. – *Presumably Late Medieval $\dagger$ decoration in the nave.*

$\dagger$ KALKMALERI

Under en indvendig kalkning af kirken 1973 fremkom der en kalkmalet udsmykning på undersiden af ribberne og gjordbuen i skibets to hvælvfag.³² Dekorationen havde form af veksellende gråsorte, rødbrune og hvide sparrer, der var malet over en indridsning af mønsteret i den våde puds (fig. 21). Nederst mod ribbernes vederlag var der ifølge konservatoren udført 'naive' ansigter, hvis ører i nogle tilfælde strakte sig om på ribbens sider. Umiddelbart over gjordbuens vederlag var der endvidere malet to bomærker (fig. 20); ét mod syd malet med okkerrød kontur og ét helt okkerrødt mod nord. Det drejer sig givetvis om en senmiddelalderlig udmaling, der formentlig har været udført i sammenhæng med hvælvenes opførelse (jf. s. 4906). Kalkmalerierne blev overhvidtet igen efter at være blevet registreret.

Fig. 22. Kirkens indre o. 1915. Foto i NM. – *Interior of the church, c. 1915.*

INVENTAR

Kirkens eneste inventargenstand fra middelalderen er den romanske døbefont, hvis rigt udhuggede kumme knytter den til de fonte, M. Mackeprang tillagde mesternavnet Hvicmanne. Fra efterreformatorsk tid stammer dåbsfad nr. 1, der er udført i Nürnberg i 1500-tallet, men dog først skænket til kirken 1686 af kirkeejer Christopher Sehested til Nislevgård. Tilsvarende er alterkalken skænket af Hans Mule til Nislevgård 1578, men omgjort 1685-87 på Christian Sehesteds og Charlotte Amalie von Gersdorffs foranledning.

Prædikestolen fra 1616 er skænket af Ørritslevgårds ejere, Johan Friis og Karen Krabbe, og udført i højrenæssancestil ligesom alterbordspanelerne fra o. 1625. Stolestaderne er i deres udgangspunkt lidt yngre, 1637-38, men suppleret 1700.

1718 blev kirken af dens ejere, Christian Sehested og Charlotte Amalie von Gersdorff, 'forsynet med særdeles kostbare ornament' (jf. også ndf.).¹⁰ Af dette er en alterkande og en oblatæske udført af Jens Pedersen Komløv bevaret. Samme ægtepar skænkede 1730 to parisiske sølvalterstager og 1735 en lysekrone.

Pengeblokken stammer formentlig fra 1800-tallet og svarer til Skeby Kirkes (s. 4877). Det ældste, bevarede altermaleri er udført 1863 af Jørgen Christian

Schröder, Middelfart, til en ny $\dagger$ altertavle (nr. 3) og forestiller Bønnen i Getsemane Have. Året efter anskaffedes klokke nr. 1 fra M. P. Allerup, der formentlig også har leveret støbejernsalterkranken.

To lysekroner er skænket 1930 til minde om gård-ejer Anders Christensen samt Hans Davidsen og hustru. Altertavlen er udført 1951 til Ellen Hofman Bangs triptyk »Menneskesønnens Dag« og skænket af bagermester Holm, Otterup. Endelig er to lysekroner og nogle lampetter anskaffet 2009 for midler testamenteret af Martha og Aage Warberg Pedersen, Otterup, der også strakte til anskaffelsen af dels dåbsfad nr. 2 og -kande, begge udført 2013 af Anette Kræn samt Peter Vedel Tåning, dels en messehagel udført af Jette Nevers 2014.

Farvesætning og istandsættelser. Inventaret står i en farvesætning fra 2009, der domineres af blå, gråt og vinrødt. I 1600-tallet synes både prædikestolen og stolestaderne at have stået i blank eg, indtil førstnævnte 1656 fik en rød-orange marmorering med forgyldninger. Kirken blev istandsat 1700, herunder med ovennævnte suppleret af stolestaderne. 1718 lod Christian Sehested og Charlotte Amalie von Gersdorff koret forskønne med såvel det førnævnte altersølv som med en $\dagger$ altertavle (nr. 2) med maleri af Benoît Le Coffre. Desuden skænkede ægteparrets datter, Frederikke Vil-

Fig. 23. Kirkens indre set mod øst. Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *Church interior looking east.*

helmine Sehested, samme år et rødt $\dagger$ alterklæde, hun havde broderet, og 1720 en tilsvarende messehagel. På et tidspunkt i 1700-tallet blev stolestaderne malet perlegrå, mens prædikestolen beholdt sin barokstaffering. Farvesætningen holdt indtil hovedinventarstykkerne i 1800-tallet blev egetræsådrede, og de stod sådan frem til 1952, da inventaret blev malet i gråtoner. Under hovedstandsættelsen 1974 blev inventaret nymalet i okker, orange og brune toner.

Alterbord (fig. 25), o. 1625, 181×77 cm, 105 cm højt. Frontpanelet omfatter fire arkadefyldinger, hvis pilastre er udsmykket af skællagte dukater (de to indre fag) og planteornamentik (de ydre fag). Sviklerne er på alle fire fag dækket af planteornamentik. Den høje frise er adskilt fra arkaden af en markant profilliste og rummer en kraftig, omtrent kvadratisk profilfylding. Sidepanelerne svarer til fronten, men har kun et enkelt fag. Bordet fremstår i en staffering fra 2009, der domineres af rødt med forgyldning og gult.³³ Dets ældste staffering omfattede blåt rammeværk med sorte fyldinger,³⁴ og efterfølgende har det været malet

først ensartet hvidt og fra 1952 til 1974 i gråtoner som det øvrige inventar (jf. ovf).

$\dagger$ *Alterklæder.* 1) Nævnt 1702 som skarlagensrødt med guldbort og guldgaloner.³⁵ 2) 1718, udført og skænket af Frederikke Vilhelmine Sehested til Nislevgård. Af rødt fløjl med kniplingskant i sølv og broderet med giverens navnetræk og våben samt årstallet 1718.³⁶ 3) Nævnt 1883, da klædet skulle forsynes med et kors af guldgaloner.²⁵

Altertavlen (fig. 24) fra 1951 er skænket af bagermester Holm, Otterup.³⁷ Den består af en enkel rammekonstruktion på et højt postament, hvori er indsat et triptyk (*altermalerier*) af Ellen Hofman-Bang. De tre malerier udgør en rumligt sammenhængende fremstilling af »Menneskesønnens Dag« (Luk. 17,30–37). I midtfeltet viser den hvidklædte og lyshårede Kristus sig for de to kvinder, der maler på samme kværn. Den kvinde, der 'tages med' rækker sig med foldede hænder mod Frelseren, mens hende, der 'lades tilbage' er faldet om på jorden og bøjer sig væk fra Frelserens lys. I sidefelterne ses de to mænd på marken. Ham, der skal tages med, er

Fig. 24. Altartavle med Ellen Hofman Bangs triptyk »Menneskesønnens Dag«, 1951 (s. 4919). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *Altarpiece with Ellen Hofman Bang's triptych "Day of the Son of Man", 1951.*

stoppet i sit arbejde og betragter knælende Kristus, mens ham, der skal lades tilbage, er vist rygvendt og arbejder videre i tilsyneladende uvidenhed om Kristi nærvær. Selvom Kristus er vendt i retning af dem, der skal tages med, er hans blik rettet mod de to, der har drejet sig bort fra ham, som er hans ord (jf. ndf.) især henvendt til dem. Alle tre malerier er signeret med kunstnerens initialer »EHB«. På postamentet er med guldversaler på sort bund citeret en del af fryderåbet: »Kom til mig« (Matt. 11,28).

Altartavlen var resultatet af menighedens årelange ønske om at få fornyet alterets prydelser (jf. †altartavle nr. 3). Således havde menighedsrådet allerede i 1932 søgt om lov til at opsætte en altartavle med maleri af Ellen Hofman-Bang, hvilket imidlertid blev afvist.⁷ Projektet blev genoptaget

1948, og efter forhandlinger blev et udkast godkendt juni 1950.¹² Der kendes flere forstudier til midtbilledet.³⁸

†*Altartavler*. 1) Nævnt 1590, en senmiddelalderlig skabsaltartavle, om hvilken biskop Jacob Madsen under sin visitats noterede, at hovedmotivet var Korsfæstelsen, mens apostlene var på fløjene.⁶ Desuden var »2 Billeder imellem indsat paa huer side«. Denne sidste bemærkning må opfattes sådan, at 2×2 udskårne figurer flankerede Korsfæstelsen i midtskabet, sådan som det eksempelvis kendes fra Bellinge Kirke (s. 3083).⁶ 1631 ønskede man at udskifte tavlen; det vides ikke, om det skete.²⁷

2) 1718, en rammekonstruktion af træ, der bar den malede signatur »D. Getreuer 1718«, formentlig med henvisning til en staffering udført af Jo-

han Daniel Getreuer.³⁹ I tavlen var indsat et to år ældre maleri på kobber forestillende Jesu korsfæstelse mellem de to røvere. Maleriet var ifølge en indberetning fra tiden o. 1750 signeret »R. Coffre 1715«,⁴⁰ hvilket nok er en fejllæsning af Benoît Le Coffres signatur. I og med at billedet var udført på kobber, må det have været af beskeden størrelse, formentlig mindre end ca. 60×50 cm.

Maleriet er et overordentligt sjældent eksempel på, at værker af Frederik IV's i øvrigt katolske hofmaler fandt vej til en dansk kirke.⁴¹ Med tanke på at billedet er to år ældre end altertavlen, er der dog snarest tale om, at sidstnævnte blev udført til et maleri, givne i forvejen ejede. Der kan næppe være tvivl om, at altertavlen i sin helhed er skænket af Christian Sehested og hustru Charlotte Amalie von Gersdorff og må ses som en del af ægteparrets forskønnelse af koret med overordentligt rige gaver i netop 1718 (jf. s. 4923).⁴² Ifølge Biskop Engelstoft var altermaleriet 1862 'afbleget', og hele tavlen blev udskiftet året efter.⁴³

3) (Jf. fig. 22) 1863, en enkel tavle i nygotisk udformning med fialer og trekantgavl, der var udført til Jørgen Christian Schrøders, Middelfart, *altermaleri* forestillende Bønnen i Getsemane Have (fig. 26). Jesus er vist i profil, knælende i bøn ved en klippeblok, hvorpå han hviler sine løftede hænder. Baggrunden udgøres af et mellemøstligt aftenlandskab med palmer, pinjetræer og Jerusalem i silhuet. Det er typisk for 1800-tallets tilgang til motivet, at billedet betoner Jesu sjælelige fortvivelse uden at antyde hverken hans følgeskab eller den forestående arrestation.

Jørgen Christian Schrøder har også udført altermalerier til Vejlbj og Asperup kirker (Odense Amt), der i begge tilfælde er kopier efter andre kunstnere.⁴⁴

Altersæt (fig. 27), skænket af Hans Mule til Nislevgård 1578,⁶ men omgjort på foranledning af Christian Sehested og Merete Urne 1685-87 af Jens Jensen Brun, Aalborg (†1685), samt muligvis endnu en guldsmed (jf. ndf.); bæger fra nyere tid.⁴⁵

Fig. 25. Alterbord, o. 1625 (s. 4919). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *Communion table c. 1625.*

Fig. 26. Altermaleri nr. 3, Bønnen i Gethsemane Have, malet af Jørgen Christian Schrøder 1863 (s. 4921). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *Altarpainting no. 3, The Agony in the Garden, painted by Jørgen Christian Schrøder, 1863.*

Kalken er 21 cm høj med en sekstunget fod, der er drevet stejlt op mod skaftet og har en rombeud-smykket standkant. På den ene tunge er monteret et ældre krucifiks, og nedenfor er med skriveskrift indgraveret: »Aar 1578 er dette Crucifix/ giort og hafuer siddet paa/ den gamle kalck huilcken/ er bleven omgiort og/ forbedret Aar/ 1687«. På de flankerende tunger er indgraveret to hjelmprydede våbenskjolde for »Hr. Christian Sehestedt« og »Fr. Mette Wrne«. Skaftet har bevaret det oprindelige midtled fra 1578, på hvis bosser der er indgraveret »IESUS†«. Det ny bæger er glat. *Kalken* er stemp-

let med Jens Jensen Bruns mærke på fodens skjulte overdel, hvori skaftledet er placeret.⁴⁶ At Jens Jensen Brun døde 1685, mens indskriften oplyser, at *kalken* først blev »forbedret« to år senere, må skyldes, at leveringen dels blev forsinket af den aalborgensiske guldsmeds død, dels at arbejdet skulle gøres færdigt; formentlig af samme guldsmed, som stod for indgravningen 1687.⁴⁷ Restaureret 1997 af guldsmed Søren Weitemeyer.⁴⁸

Den tilhørende *disk* (jf. fig. 27) måler 15,5 cm i diameter. På fanen er indgraveret et hjulkors og to koncentriske linjer.

Oblatøske (fig. 27), udført af Jens Pedersen Komløv, København, og skænket 1718 af kirkeejere Christian Sehested og Charlotte Amalie von Gersdorff til Nislevgård sammen med alterkanden (s.d.). Æsken er 9,5 cm i diameter og 5 cm høj. Låget er hvælvet og prydes af kursivindskriften: »Til/ Ottrup/ Kirckes/ Alter Brød/ 1718« i en solgisel og i en cirkel herom: »Hr. Christian Sehestedt Fru Charlotta Amalia Gerstorff«. Stempellet med mestermærke og bymærke, der begge har årstallet 1718, samt månedsmærket for november og Conrad Ludolphs guardejnmærke.⁴⁹

Alterkande (fig. 28), udført 1713 af Jens Pedersen Komløv, København, og skænket 1718 af kirkeejerne Christian Sehested og Charlotte Amalie von Gersdorff til Nislevgård sammen med oblatæsken. Korpus har fladbundet underdel og konkav overdel, der er prydet af en detaljeret

indgraving af Korsfæstelsen. På kandens modsatte side er indgraveret med skriveskrift: »Til/ Ottrup/ Kirckes/ Alter Wiin/ 1718.« og på underdelen nedenfor: »Hr. Christian Sehestedt Fru Charlotta Amalia Gerstorff«. Sidstnævnte indskrift flankerer en indgraving af ægteparrets kronede alliancevåben indrammet af en kæde med Dannebrogordenen (jf. s. 4939), som Christian Sehested havde modtaget 1701. Korpus, der hviler på en profileret fod, har kraftig hældetud og svungen hank. Det hængslede låg er kuplet og har profilknop. Under bunden ses en oldermansranke samt stempler som på oblatæsken; dog er mestermærkets årstal 1713.

Alterstager (fig. 29), udført 1729/30 af den parisiske guldsmed Guillaume Loir; skænket 1730 af Christian Sehested og Charlotte Amalie von Gersdorff til Nislevgård til minde om førstnævntes sø-

Fig. 27. Oblatøske, 1718, udført af Jens Pedersen Komløv, København, og skænket af kirkeejere Christian Sehested og Charlotte Amalie von Gersdorff (s. 4923), samt altersattet fra 1578, der blev omgjort 1685-87 på foranledning af kirkeejerne Christian Sehested og Merete Urne. (s. 4921). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *Wafer box, 1718, made by Jens Pedersen Komløv, Copenhagen, and donated by the church owners Christian Sehested and Charlotte Amalie von Gersdorff, and Communion set from 1578, remade in 1685-87 at the request of the church owners Christian Sehested and Merete Urne.*

Fig. 28. Alterkande, 1713, udført af Jens Pedersen Komløv, København, og skænket af kirkeejere Christian Sehested og Charlotte Amalie von Gersdorff (s. 4923). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *Altar jug, 1713, made by Jens Pedersen Komløv, Copenhagen, and donated by the church owners Christian Sehested and Charlotte Amalie von Gersdorff.*

stre, Christiana Charlotta og Frederica Wilhelmina Sehested (jf. kister nr. 6 og 9, s. 4844–46. De 40,5 cm høje stager har koncentrisk skaft med tre flade led og afsluttes af en spinkel lyseskål med riflet kant. Skaftet hviler på en fod med æggestavsbort over et konkavt led, der firdeles af kartoucher. På den ene stage er følgende indgraverede versalindskrifter: »Sehestedt/ Urne/ Ahlefeldt/ Lindenov«, skriftstedet Sl. 51,19, de afdødes våben (svarende til slægterne ovf.) og »Christiana/ Charlotta og/ Friderica Wil-/ helmina Sehesteds/ F(ader) og M(oder)«. Langs standkanten er endvidere indgraveret: »Till Gvds Alters Prydelse vdi Ottrvp Kircke og de Afdødis Ammindelse«. Tilsvarende er den anden stages indskrifter: »Tvende Søstre/ begge af Gvd hjem/ søgte, mens tillie/ med store gaver be-/ naadede og ham be-/ hagelige Siæle«,

bibelcitatet Matt. 9,2, de afdødes kronede monogram og »C(hristina) C(harlotta) S(ehested)/ død i Itzeho 1710 Ætat 43/ F(rideric) W(ilhelmina) S(ehested)/ Død paa Nislefgaard/ 1730 Ætat 63«, mens der langs standkanten læses: »Disse tweende lyse-stager forærit Anno MDCCXXX hafver Christian Sehestedt og Charlotta Amalia Gersdorff«. Under bunden er stagerne stemplede med tre parisiske mærker, hvoraf det ene daterer dem til 1729–30.⁵⁰ Stagerne er det eneste franske kirkesølv på Fyn.⁵¹

†*Alterstager.* 1) Nævnt 1590 som to 'jernpiiber', der var monteret i taltertavlens predella.⁶ 2) Nævnt o. 1700, et par messingstager.¹⁰

†*Alterbøger.* 1634 forøgedes kirkens inventar med en 'af de nye, store bibeler, der lige er blevet trykt', dvs. Christian IV's bibel fra 1633.¹⁰ En ny alterbog blev anskaffet 1675,¹⁰ der 1755 omtales som indbundet i rødt fløjl med sølvbeslag og skriftstederne Joh. 17 og ApG. 10.³⁶

Fig. 29. Alterstager, udført 1729/30 af Guillaume Loir, Paris, og skænket af kirkeejerne Christian Sehested og Charlotte Amalie von Gersdorff (s. 4923). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *Altar candlesticks, made in 1729/30 by Guillaume Loir, Paris, and donated by the church owners Christian Sehested and Charlotte Amalie von Gersdorff.*

Messehagel, 2014, udført af Jette Nevers og anskaffet for midler testamenteret af Martha og Aage Warberg Pedersen. Den hvide messehagel er vævet af bomuld og silke, og såvel front som ryg prydes af en lodret, gul bjælke flankeret af mørkeblå linjer; på fronten er tværstillede blå linjer og på bagsiden gule, der begge alluderer kors.

†*Messehagler*. 1) Nævnt 1590 som 'smukke'.⁶ 2) 1640 anskaffede kirkevængerne, Jep Pedersen og Oluf Knudsen, materialer til en messehagel.¹⁰ 3) Nævnt 1702 som 'ny' af rødt fløjls med guldstaffering og formentlig anskaffet ved kirkens istandsættelse 1700.¹⁰ 4) 1720, udført af jomfru Frederica Sehested (jf. kiste nr. 9 s. 4944). Den var udført af rødt fløjls med et 'støbt og udhamret' sølvkrucifiks på fronten, 10½ tomme højt og med indgravning på bagsiden: »Jomfru Fride-ricka Wilhelmina Sehestedt. Anno 1720«. ³⁶ Messehaglen var endnu i kirken 1900.⁵² En agraman af sølv og guldtråd stammer antagelig herfra. I Odense Bys Museer (inv.nr. 309/1953).

Alterskranke (jf. fig. 23), o. 1875, tegnet af arkitekt P. C. Monberg, med sortmalede støbejernsbalustre under en lakeret egetræshåndliste.⁵³ Typen kendes fra flere fynske kirker, herunder Sønderø, Rolfsted (s. 3822), Nørre Næra og Bederslev, og må skyldes et fynsk jernstøberi, sikkert M. P. Allerup, Odense. Knæfaldet er muret 1952 af gule teglsten og beklædt med blommefarvet uld.²⁰

Døbefont (fig. 30), romansk, af granit, 98 cm høj. Foden, der er hugget i grå granit, er konisk og udsmykket med en tovsnoning, hvorfra der udgår hængetunger. Kummen er hugget i rødlig granit og måler 96 cm i diameter. Ved overgangen til foden prydes den af en tovsnoning med opadgående tunger. På selve kummen indrammer to cirkelfriser et bredt planteornament. 1590 stod den i tårnrummet,⁶ men var senest i foråret 1686 flyttet op i koret (jf. Sehesteds gravkapel s. 4937).⁵⁴ Fonten stod med en oliebemaling, som blev afrenset 1883.²⁵ Den hører til en gruppe af fynske fonte, der er tillagt stenhuggeren Hvicmanne, og den ligger særligt nær Åstrup og Herringes fonte (Svendborg Amt).⁵⁵

Dåbsfade 1) Et Nürnbergarbejde fra 1500-tallet, der blev skænket 1686 af kirkeejer Christoffer Sehested.⁵⁶ I bunden er drevet en fremstilling af Be-

budelsen, der omgives af en nu næsten udpudset minuskelindskrift (jf. Nørre Søby Kirke, s. 4041) og en bort af punslede blomster. Sidstnævnte er gentaget på fanen sammen med en frise af springende hjorte forfulgt af hunde. På fanen er også indgraveret de uidentificerede initialer »ISB« og stemplet med mærket »RS«, der formentlig er et handelsmærke og kendes fra flere fade af denne særdeles udbredte type.⁵⁷ Bunden er blevet repareret ved tilføjelsen af et rektangulært messingstykke neden for Bebudelsesrelieffet.

2) (fig. 31), 2013, af sølv, udført af guldsmed Anette Kræn, Otterup, i samarbejde med Peter Vedel Tåning, København. Anskaffet for midler testamenteret af Martha og Aage Warberg Pedersen, Otterup. Fadet måler 60 cm i diameter og er udformet med seks folder, der udspringer af fadets bund og hæver sig til egentlige fremspring i fanen. Undersiden er stemplet med guldsmedenes mærker samt et lødighedsmærke.

Fig. 30. Romansk døbefont (s. 4925). Foto Arnold Mikelsen 2018. – *Romanesque font*.

Fig. 31. Dåbsfad og -kande, 2013, udført af guldsmed Anette Kræn, Otterup (s. 4925). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *Baptismal dish and jug, 2013, made by the goldsmith Anette Kræn, Otterup.*

Dåbskande (fig. 31), 2013, af sølv, udført af guldsmed Anette Kræn, Otterup, i samarbejde med Peter Vedel Tåning, København. Anskaffet for midler testamenteret af Martha og Aage Warberg Pedersen, Otterup. Den 25 cm høje kande er sekskantet, og ligesom på det samhörørende dåbsfad vokser kanterne til kraftigere folder mod overkanten; den ene er dog kraftigere og tjener som hældetud. Under bunden ses de samme stempler som på dåbsfad nr. 2.

Prædikestol (fig. 32-36), med skåret årstal 1616, er skænket af Johan Friis og Karen Krabbe til Ørritslevgård. Den består af en kurv i fire fag med opgang og lydhimmel.

Kurvens arkader har toskanske pilastre, og i felterne hviler givernes rigt udskårne våbenskjolde på høje skriffelter. Fra opgangen ses Johan Friis' våbener, Gyldenstjerne og Friis, og i skriffelterne oplyser initialerne »I(ohan) F(riis) M(ødrene)« og »I(ohan) F(riis') F(ædrene)«, at der er tale om henholdsvis Johan Friis' mødre og fædrene våbener. Tilsvarende ses i de to sydligste fag Karen Krabbes våbener, Krabbe og Friis, med initialerne »F(ru) K(arens) F(ædrene)« og

»F(ru) K(arens) M(ødrene)«. Sviklerne er udfyldt af beslagværksornamentik. Både postament- og frisefelter rummer rulleværkskartoucher, førstnævnte med ovale, let hævede, men glatte felter og sidstnævnte med varierende guirlander hængende ned foran felterne. Kurvens fremspringende hjørner udgøres af overdådige, korintiske søjler med beslagværksprydbælter. Søjlerne står på postamentfremspring med løvehoveder omgivet af beslagværk og bærer tilsvarende frisefremspring, dog prydet af stærkt fremspringende rosetter. Opgangen er sekundær, og formentlig fra 1675, da en snedker blev betalt for at 'forfærdige en trappe op til prædikestolen'.¹⁰ Rækværket har et panel med to profilerede fyldinger.

Lydhimlen er sekskantet. Gesimsens frisefelt er fyldt af et stiliseret blomsterrelief med påmonterede bosser og rosetter under en kronliste med tandsnit. Topstykkerne er udskåret som rulleværksornamentik med fladovale felter, der er

Fig. 32. Prædikestol, 1616 skænket af Johan Friis og Karen Krabbe (s. 4926). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *Pulpit, 1616, donated by Johan Friis and Karen Krabbe.*

Fig. 33-34. Prædikestolens første og andet fag, 1616. 33. Johan Friis' mødrene våben (s. 4926). 34. Johan Friis' fædrene våben (s. 4926). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *First and second bays of pulpit, 1616. 33. The maternal arms of Johan Friis. 34. The paternal arms of Johan Friis.*

glatte bortset fra et enkelt, hvori årstallet »1616« er skåret. Under himlens hjørnefremspring hænger udskårne englehoveder. Loftet er seksdelt af profillister, der udgår fra et centralt felt, hvorunder Helligåndsdue hænger fra en solgisel; i loftets seks felter er monteret store rosetter.

Stolen står i en broget staffering fra 2009, der er afstemt efter våbenernes heraldiske farver og domineres af guld med detaljer i blåt, okkergul, rødt og perlegråt.³³ Undersøgelser af stolens ældre farvelag har antydnet, at den oprindeligt stod i blank eg. 1656 blev den stafferet med rød-orange marmorering og forgyldninger, som den endnu stod med i 1755.⁵⁸ I 1800-tallet blev stolen malet i egetræsådring ad to omgange; anden gang med detaljer i guld. O. 1911 blev den malet grå,⁷ inden Fritz Thode 1974 udførte en staffering med okkergul bundfarve og orange samt brune stafferinger.⁵⁹

Prædikestolen er nært beslægtet med Gudbjerg Kirkes (Svendborg Amt) fra o. 1615, hvorpå man

genfinder såvel de kartoucheudfyldte felter under arkaderne, frise- og postamentfelternes ovale rulleværskartoucher og ikke mindst de usædvanlige, stærkt fremspringende rosetter på frisefremspringene. Den tydeligste forbindelse mellem de to stole er dog, at Niels Friis' og Vibeke Gyldenstiernes våbener på tilsvarende vis ses i to af Gudbjergstolens arkadefelter, og den må folgelig være givet af enten Johan Friis selv (i så fald nok før ægteskabet med Pernille Rud 1614), eller af en af hans søskende. Dette godtgør endvidere sammen med de mange stilistiske sammenfald, at de to prædikestole er udført af samme billedskærer. En *†prædikestolsbeklædning* blev fornyet 1885.²⁵

En *†prædikestol* med himmel er nævnt 1590 som opstillet i skibets sydside.⁶

Stolestader (fig. 37), 1637-38 og suppleret 1700.⁶⁰ De slanke, 120 cm høje gavle har arkader med kannelerede pilastre på høje baser prydet af et dukatrelief, der evt. kan være skællagt. Arkadebu-

Fig. 35-36. Prædikestolens tredje og fjerde fag, 1616. 35. Karen Krabbes fædrene våben (s. 4928). 36. Karen Krabbes mødrene våben (s. 4928). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *Third and fourth bays of pulpit, 1616. 35. The paternal arms of Karen Krabbe. 36. The maternal arms of Karen Krabbe.*

en er tilsvarende prydet af et forsimplet skællagt dukatmotiv om en central medaljon, og i sviklerne er oculi. Frisefeltet er udfyldt med et rankeornament på nær fire gavle, der har versalindskrift, henholdsvis: »Anno 1637«, »Anno 1638« (to styks) og »Sandte Mickels dag«. Endelig er der en enkelt gavl med dateringen »Anno 1700« i frisefeltet, som stammer fra den istandsættelse af kirken, kirkeejer Merethe Urne bekostede, og som omfattede en 'fornyelse' af stolene; hvori flere af de ældre gavle åbenlyst må være genanvendt.⁶¹ De yngre stolegavle kan blandt andet genkendes på pilasterbasernes meget forenklede, skællagte dukatmotiv, på arkadebuens grovere udførte roset eller oculus, og på at frisens planteornament er spinklere udført.

De forreste stole i hver blok har lidt højere gavle end de øvrige stole og synes at være indrettet af de *†*korstole, som endnu i 1900-tallets første årtier stod langs korets nord- og sydvægge (jf. fig. 22).

Stolene står i en blå bemaling fra 2009 med gråt på lister og arkade.³³ Det ældste farvelag er en perlegrå staffering, der siden blev opfrisket i gråhvidt. Eftersom denne farveholdning er typisk for det senere 1700-tal, kan stolene ligesom prædikestolen oprindeligt have stået i blank eg.³⁴ Herover er konstateret to egetræsådringer samt den gråtonestaffering, stolene bar frem til 1974, da Fritz Thode malede dem i brun-orange farver. Kvindestolene blev gjort 'bredere' 1885.⁶² 1906 blev stolenes oprindelige låger fjernet.⁶³ 1914 blev stolene omgjort, og det er formentlig på dette tidspunkt, de gamle gavle blev forsynet med de trekantede topstykker, de stod med indtil senest 1955.⁶⁴

De oprindelige stole er nært beslægtede med Norups (s. 4823 ff.) og må anses for udført af samme værksted. Ligeledes er det sandsynligt, at suppleringen af stolene o. 1700 blev udført af samme værksted, som stod for at supplere Norups stole på den tid.

Fig. 37. Stolestade, 1638 (s. 4928). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *Pew, 1638*.

En *†herskabsstol*, o. 1700/40, med karvskårne våbener og navne for Christian Sehested og Charlotte Amalie von Gersdorff og overbygning med 'vinduer', var indrettet i koret.³⁶ I og med ægteparret lod koret forskønne 1718, er det sandsynligt, at også denne stol blev indrettet på dette tidspunkt. 1836 planlagde man at ombygge stolen til et pulpitur,²⁴ og det er muligvis først på dette tidspunkt, man etablerede en adgang til stolen via en dør i korets nordmur.⁶⁵

†Skrifte- og degnestol, nævnt 1862, da de ønskedes flyttet til korets vestligste del ved stolestaderne.¹⁴

Fig. 39. Kirkens indre set mod vest. Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *Church interior looking west*.

Løse stole, 1900-tallets slutning, 24 stole af bemalt træ med sæde polstret i grå uld er opstillet i koret.

Pengeblok (fig. 42), 1800-tallet. Blokken er 76 cm høj og formet som en trekvartsøjle med cirkulær base og kapitæl, hvis overside er konkav og forsynet med en pengerrille. Forsiden er udført som en låge. Blokken er opstillet ved indgangen til skibet fra våbenhuset, hvor den er fæstnet til stoleblokkens bagpanel med to jernbånd. Det øvre af disse er udført med hængsel og kan sikres med hængelås. Den fremstår i lysegrå bemaling med mørkeblå beslag og jernbånd. En tilsvarende pengeblok findes i Skeby Kirke (s. 4877).

Pengebøsse, 1987, af eg, udført og skænket af snedker Carl Nielsen, Otterup. Formålet med bøszen var at få indsamlet penge til en ny klokke. Opsat i våbenhuset.

Orgel (fig. 40), 1967, med 11 stemmer og én transmission, to manualer og pedal, bygget af

Fig. 38. Stolestader, o. 1700 (s. 4929). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *Pews, c. 1700*.

Bruno Christensen, Terkelsbøl. Disposition: Manual I: Principal 8', Rørfløjte 8', Oktav 4', Gemyshorn 2', Mixtur IV. Manual II: Gedakt 8', Rørfløjte 4', Principal 2', Quint 1 $\frac{1}{3}$ '. Pedal: Subbas 16', Oktav 8', Nathorn 4'. Koblinger: II-I, I-P, II-P. Manualomfang C-g³, pedalomfang C-f¹. Facaden er genanvendt fra det ældre orgel (jf. ndf.), men med nye prospektpiber i ændret opstilling. Den er udført i nybarok med en svungen, brudt gavl. Opstillet på et *pulpitur* fra o. 1928 i tårnrummet (fig. 40) med spillebord i orgelhusets søndre gavl.⁶⁶

Pulpituret bæres af fire rektangulære søjler med joniske kapitæler. Brystværnet er genanvendt fra

Christopher Sehesteds og Merete Urnes gravkapel og udført 1695/99 af Michel Tuisch (s. 4937). Det har kraftige, vaseformede balustre under en svær, sekundær håndliste. Mod væggene afsluttes brystværnet af svungne endestykker med udskårne frugtranker. Pulpituret fremstår i en staffering af vinrødt og gråtoner fra 2009, der er en tilpasning af den ældre, rent grå staffering fra 1952.³³

Pulpiturbrystværnet var i perioden fra gravkappellets nedrivning til orgelpulpiturets etablering opsat på tårnrummets nordvæg sammen med gravkappellets portal (s. 4937). Ved tilpasningen til det nye pulpitur blev håndlisten som nævnt

Fig. 40. Orgelpulpituret, bygget o. 1928 ved integration af brystværnet fra Sehestedernes †gravkapel (s. 4937), og orgel, 1967 (s. 4930). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *Organ loft, built in c. 1928 with integration of the parapet from the Sehesteds' †sepulchral chapel, and organ, 1967.*

fornyet, og derved synes billedskærerens signatur, »Michael Tvisch bilt(hugger)«, at være gået tabt.⁶⁷

†Orgel (fig. 41), o.1928,⁶⁸ med seks stemmer. Orgelbyggerens navn foreligger ikke oplyst. Dis-

position: Bordun 16', Principal 8' Gedakt 8', Sallicional 8', Voce celeste 8', Oktav 4'; svelle, oktakkoppel, tutti. Pneumatisk aktion.⁶⁹ Facadens træværk er bevaret i kirkens nuværende orgel.⁷⁰

OTTERUP KIRKE
Orgelpulpit- og facade med delvis Anvendelse af gammel Brystværn

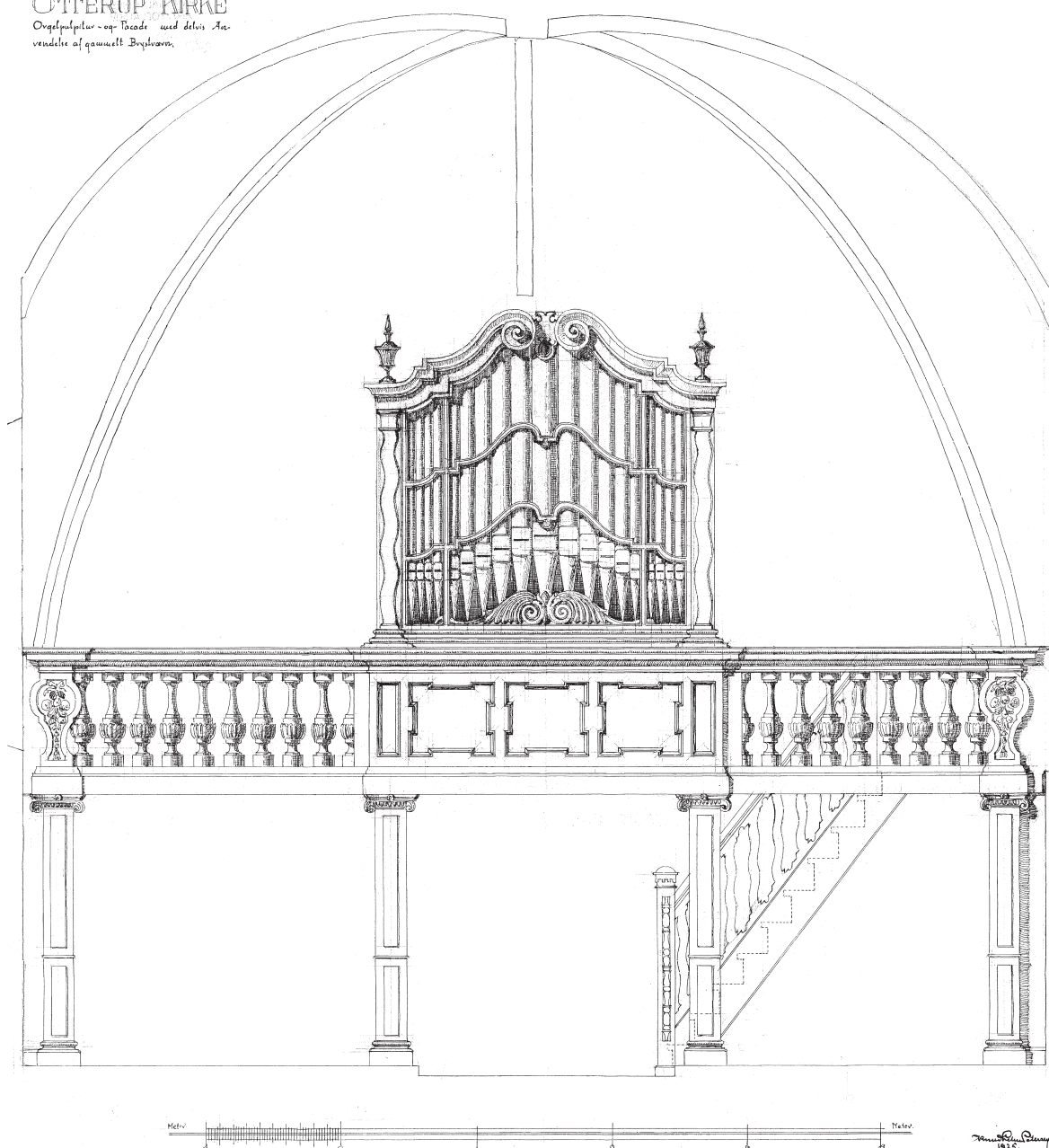

Fig. 41. Plan for opstilling af †orgel (s. 4933) med genanvendelse af brystværn fra Christoffer Sehesteds og Merete Urnes gravkapel (jf. fig. 48). 1:50. Tegnet af Knud Lehn Petersen 1925. – Plan for setting up the †organ re-using the parapet from the sepulchral chapel of Christoffer Sehested and Merete Urne (cf. fig. 48).

†*Harmonium*, leveret 1896 af Petersen & Steenstrup.⁷¹ Anskaffet for midler skænket af overskuddet fra en dilettantforestilling i forsamlingshuset.²⁰

Salmenummertavler. 1) (Jf. fig. 39), o. 1850, udført i nygotisk stil til skydenumre, 156×69 cm. Gråmalede. 2) Nyere, 103×66 cm, Fire tavler med profilramme til hængenumre. Sortmalede.

Lysekroner. 1) (Fig. 23), 1735, med otte s-svungne arme, der holder aftrappede lyseskåle. Monteret på en balusterstamme med en stor hængeskugle, hvorpå der er indgraveret: »Her Christian Sehestedt/ Frue Charlotte Amalia Serstorff/ A: 1735«. Ophængt vestligst i koret.

2) 1927, med 2×6 s-svungne arme, en balusterstamme, der afsluttes med et topfelt, hvorpå

Fig. 42. Pengeblok, 1800-tallet (s. 4930). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *Poor box, 1800s*.

Fig. 43. Krucifiks, 1900-tallet (s. 4935). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *Crucifix, 20th century*.

der er indgraveret et Jesumonogram, og en stor hængeskugle med profileret knop. På hængeskuglen er indgraveret følgende versalindskrift: »Mindegave om løjtnant apoteker Johan Speyer og søn Vilhelm Birkedal Speyer/ Skænket Otterup Kirke 17. februar 1927 af hustruen og moderen Julie Birkedal Speyer.« Ophængt i skibets 2. fag fra øst.

3) 1930, som forrige, men med årstallet »1930« indgraveret på topstykkets ene side, mens versalindskrift på hængeskuglen er: »Til minde om gaardejer Hans Davidsen og hustru 1930«. Ophængt i skibets østligste fag.

4) 1930, med seks s-svungne arme ophængt på en balusterstamme med hængeskugle, hvorpå er indgraveret: »Til minde om grdrj (gårdejer) Anders Christensen Hjorslev f. 1865, d. 1922/ Skænket af broderen Christen Christensen 1930«. Ophængt i tårnrummet.

5-6) 2009, tegnet af Vilhelmsen, Marxen & Bech-Jensen (model 'Gren'). To seksarmede kroner, der blev anskaffet for midler testamenteret af Martha og Aage Warberg Pedersen. Ophængt østligst i koret.

†*Lysekroner*, anskaffet 1896.²⁰

Lampetter, 2009, tegnet af Vilhelmsen, Marxen & Bech-Jensen (model 'Gren'). Anskaffet for midler testamenteret af Martha og Aage Warberg Pedersen. [1973 foreslås nye lampetter til koret].

Krucifiks (fig. 43) fra 1900-tallet, udført i en gotikinspireret stil af eg, 106,5×70 cm. Kristus hænger i udstrakte arme og har overlagte fødder. Hans hoved hænger mod den venstre skulder, og han bærer en flettet tornekroner over det lange hår. Lændeklædet er bredt og bundet med en knude ved den højre hofte. På et samtidigt korstræ. Det fremstår i blank eg og er opsat på tårnbuens nordvæg.

Klokker. 1) 1864, støbt af M. P. Allerup, 95 cm i diameter. Om halsen løber versalindskriften »Omstøbt af M. P. Allerup Odense 1864« mellem en mæander- og en palmetbort. Klokkeren, der blev restaureret af Thubalka 1941, er ophængt i en vuggebom i tårnets øvre stokværk.

2-3) 1995, støbt af Pierre Paccard, Frankrig, og skænket af A. P. Møller; henholdsvis 113 og 127 cm i diameter. Indskrifterne langs halsen lyder: »Jeg er støbt af Pierre Paccard i Frankrig til Otterup Kirke i 1995« afsluttet af henholdsvis på den store: »Jeg er skænket af A. P. Møllers og hustrus fond« og på den lille: »Jeg er skænket af Otterup Sogns Klokkefond oprettet af sognepræst Povl Götke-Hansen«. Tilsvarende står på den store klokkes legeme: »Jeg ringer lys af mørke/ dag af nat« og på den lille: »jeg ringer glæde af sorg/ lovsang af klage«. Ophængt i vuggebomme i tårnets klokkestokværk.

†*Klokker*. 1) Kirken afgav en klokke på 1½ skipund ved klokkeskatten 1528-29.⁷² 2) Nævnt 1631, hvor der også blev fremsat ønske om, at kirken anskaffede yderligere en klokke.²⁷ Klokkeren er 1702 omtalt som 'mådelig'¹⁰ og 1755 som værende uden indskrift.

GRAVMINDER

Kirken er forholdsvis rig på gravminder. Fra ældre tid stammer to romanske gravsten, hvoraf den mest prominente er en tagformet sten i Nationalmuseet (nr. 2). Endvidere er flere 1600-tals 'bondesten' nedfældet i plænen nord for sognegården. I kirkens vestende er Michel Tuisch' indgangsparti til Christopher Sehested og Merete Urnes' gravkapel fra o. 1699 genanvendt i orgelpulpituret (jf. s. 4932) og som indgangsdør til et gravkapel fra 1914. Her er alle 12 kister fra det ældre kapel opstillet, heriblandt flere overdådigt prydede barokkister fra tiden o. 1700 og to monumentale stensarkofager fra 1700-tallets midte. Fra 1700-tallet stammer endvidere to gravsten over forpagtere på Nislevgård, som endnu er i kirken (nr. 4-5).

Fig. 44. Romansk gravsten, nr. 1 (s. 4936). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *Romanesque tombstone, no. 1.*

*Epitafium, 1660, over degnen Niels Pedersen, *27. febr. 1615 i Hjordslev, †6. maj 1660, og hustru Karen Gregersdatter.⁷³ En sortmalet skrifttavle, 108×87 cm, med personalia i guld: »Her under hviler den salige mand/ Niels Pedersen degn fordom barnfød/ her i Hjorsløff i Otterupe sogn aar 1615/ Den 27 Februar och døde aar 1660/ Den 6 Mai Ætatis Sua 45 Med/ Sin keire Hustru Karen Gregers/ Datter som døde den □ aar/ udi hendes Alders Aar □ Gud gifvere/ Dennem en glædelige Opstandelse«. ⁷⁴ Forneden er en oval medaljon med malet dødningehoved. Den udskårne ramme om tavlen er gået tabt. Epitafiet, der ved 1700-tallets midte var opsat

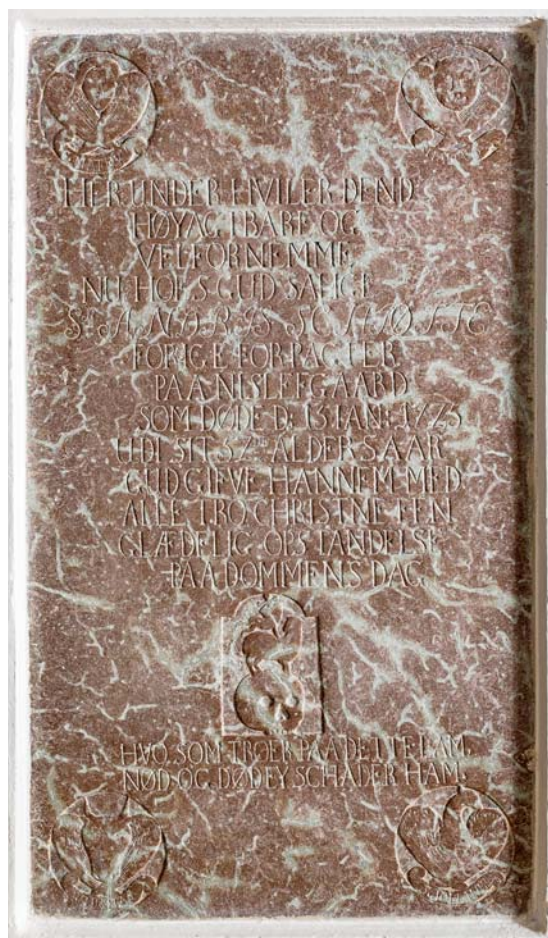

Fig. 45. Gravsten nr. 3, 1725, over Nislevgårds forpagter Andris Schiøtte (s. 4937). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *Tombstone no. 4, 1725, of Nislevgård's tenant Andris Schiøtte.*

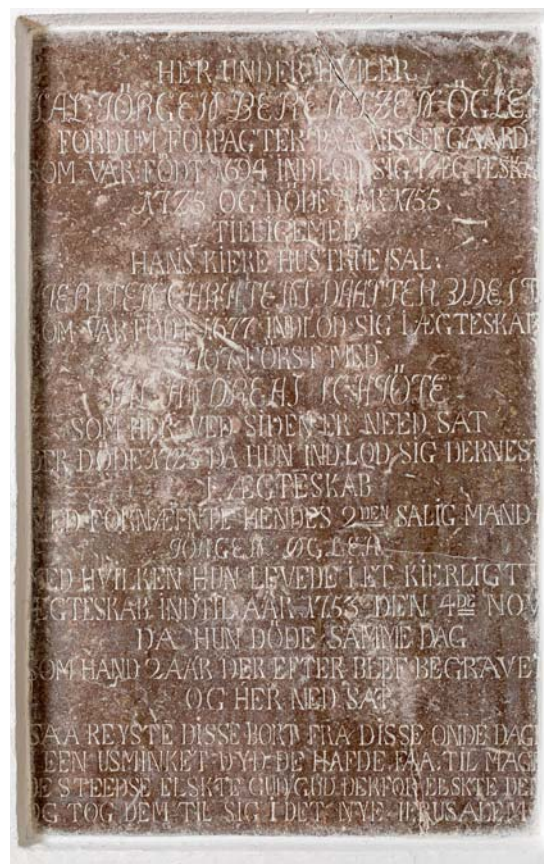

Fig. 46. Gravsten nr. 4, 1755, over Nislevgårds forpagter Jørgen Berentzen Øgler (s. 4937). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *Tombstone no. 5, 1755, of Nislevgård's tenant Jørgen Berentzen Øgler.*

nær kirkedøren,³⁶ er nu i Nordfyns Museum, Bogense (inv.nr. A 2370).

Gravsten. 1) (Fig. 44), romansk, af granit, 109×46/50 cm, 28 cm høj. Den øvre del af en gravsten med affasede sider, hvis overside er prydet af et relief forestillende en figur med armene langs siden(?) og derunder det øverste af et kors. Stenen blev opsat i tårnrummet i 1900, men ligger nu foran det gamle hospital (jf s. 4903).²⁰

*2) Romansk, af granit. En tagformet sten, 164×52 cm, 28 cm høj. På stenens ene side er et rektangulært felt med arkadebuerrelief. Feltet på gravstenens modsatte side rummer to forskellige relieffer. Til venstre ses et træ mellem to buer, hvorunder der er en fugl med udbredte vinger. Til højre ses en kamp mellem to mænd med

sværd og skjold.⁷⁵ Stenen blev købt 1882 af NM fra en beboer i Hjorslev (inv.nr. D1747).

3) (Fig. 45), 1725, over forhenværende forpagter på Nislevgård Andris Schiøtte, †15. jan. 1725, 52 år gammel; gift med Kirsten Christensdatter (jf. ndf.).

Rød sandsten, 132×76 cm, skriftsten med personalia i indhuggede versaler. Under indskriften er et relief af Korslammet stående på et kranium og akkompagneret af: »Hvo som troer paa dette lam./ nød og død ey schader ham.«. I hjørnerne er medaljoner med evangelistsymboler for »S. Mateyus«, »S. Marcus«, »S. Luchas« og »S. Iohannis«. Indmuret i våbenhusets østvæg.

4) (Fig. 46), 1755, over forhenværende forpagter på Nislevgård Jørgen Berentzen Øgle(r), *1694, †1755, med hustru Kjersten Christensdatter Udest *1677, †4. nov. 1753.

Rød sandsten, 121×76 cm. En skriftsten med personalia i indhuggede versaler, der afsluttes af mindeordene »Saa reyste disse bort fra disse onde dag(e)/ I een usminket dyd de hafde faa til mage/ De steedse elskte Gud, Gud derfor elskte de(m)/ og Tog dem til sig i det Nye Jerusalem«. Indmuret i våbenhusets vestvæg

5) (Fig. 47) 1767, over Anna Catharina Hellenen, *2. nov. 1739 på Hindsgavl, †8. aug. 1767 på Nislevgård.

Skriftsten af grå sandsten, 171×107 cm, med personalia i versaler, der afsluttes af et mindevers. Foroven og forneden er der forsænkede felter med blomsterrelieffer i stenens fire hjørner og mellem disse øverst en krans med palmeblade og nederst en blomst og et timeglas. Opsat mod tårnrummets vestvæg.

†Åben muret begravelse, konstateret 1952 i den vestlige del af koret lidt syd for dets midtakse.⁷⁶ Begravelsen havde tøndehvælv og rummede ved opdagelsen to særdeles forfaldne kister. Den prominente placering og de to kister kan måske tale for, at det er den begravelse, Morten Mikkelsen Hardrup til Ørritslevgård ejede, og hvori han selv og sønnen, Mikkel Mortensen, blev nedsat.⁷⁷

*Kistebeslag. 1) 173(3/5), over »JHB«(?). Beslagene, af jern, omfatter et årstal, »173(3/5)« i en oval blomsterramme, 17×25 cm, et spejlmonogram med initialerne »JHB«(?), 47 cm højt, et

32 cm højt hjørnebeslag med bladornamentik, to beslag med timeglasornament, 20×17 cm, et formet som et dødningehoved, 11×12,5 cm og et bladornamentbeslag, 17,5×12,5 cm. I Odense Bys Museer.

2) 1700-tallet, over »EM«. Beslagene, af jern, omfatter et monogram med initialerne »E M«, 23×20 cm, et beslag formet som blomst og bladornamenter, 25×40 cm og en kistehank, 45 cm lang. I Odense Bys Museer.

Christopher Sehested og Merete Urnes †gravkapel (fig. 48), 1695/99. Gravkapellet blev indrettet i den vestligste del af tårnrummet som en delvist nedgravet og hvælvet kælder.⁷⁸ Ægteparrets ønske om at etablere gravkapellet tog muligvis form allerede kort efter, de erhvervede kirken i august 1685. Under alle omstændigheder lod de i april

Fig. 47. Gravsten nr. 5, 1767, over Anna Catharina Hellenen (s. 4937). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – Tombstone no. 5, 1767, of Anna Catharina Hellenen.

Fig. 48. Christoffer Sehesteds og Merete Urnes †gravkapel. Foto af Kristian Hude 1905 (s. 4937). – *Sepulchral †chapel of Christoffer Sehested and Merete Urne.*

1686 fonten flytte fra tårnrummet og op i koret (jf. s. 4925), hvilket var en forudsætning for gravkapellets etablering. Gravkapellet blev anvendt første gang marts 1699, men skal have stået færdigt allerede 1695.⁷⁹ Det var adskilt fra selve kirkerummet af en halvmur, hvis overbygning med brystværn er bevaret i det nuværende orgelpulpitur, hvorunder den er beskrevet (s. 4932). Indvendig var gulvet sænket i forhold til den øvrige kirke, hvilket muliggjorde, at pulpitureverbygningen kunne tages i brug, da kælderen ved 1700-tallets midte var opfyldt. Der var adgang til gravkapellet via Michael Tuisch' majestætiske portal, som blev genanvendt 1914 til Ravnholts gravkapel (s. 4941). Portalen flankeredes af to gittervinduer indrammet af udskårne topstykker formet som overflødigehorn omkring et ovalt

topfelt med hvert af de to stifters sammenslyngede monogrammer, »CS« og »MW«. (jf. fig. 48).

I gravkælderen stod ni kister (jf. nr. 1-9 ndf). For de to grundlæggeres kister blev opstillet i kapellet, var Frederik Sehested og Sophie Hedvig von der Wisch døde, og deres kister blev placeret langs vestvæggen, så der var plads til at opstille stifterparrets kister (nr. 3 og 5) i kapellets centrum. Kapellet blev herefter fyldt op fra ydervæggene og ind, sådan at Christopher Sehested og Merete Urnes kister i videst mulig omfang fik en fremtrædende position i rummet. 1730 var gravkapellet fyldt, og da Anne Juel døde 1748 blev hendes kiste og siden også ægteparret Christian Sehested og Charlotte Amalie von Gersdorffs marmorsarkofager opstillet på gravkapellets overetage (kister nr. 10-12, jf. også fig. 48).

Kapellet blev sløjfet 1914 og kisterne overflyttet til en ny bygning på tårnets nordside (jf. Ravnholts gravkapel ndf.). Herefter blev 'hvelvingen' revet ned og gulvet lagt i plan med den øvrige kirke. Gravkapellets portal inklusiv overetagens brystværn blev genanvendt som indgang til det ny kapel fra tårnrummets nordvæg.¹² Brystværnet blev dog genbrugt på det nye orgelpulpitur 1925.

I gravkapellet blev der ved undersøgelse 1915 fundet et fragment af en afstøbning efter en Dannebrogordenskæde omfattende to kronede navnetræk for Christian V, et kronet W og to kors, alt støbt i bly og forbundet med messingkæder. Både Christopher og Christian Sehested modtog Dannebrogordenen, men eftersom fragmentet

blev fundet i selve kapellet, og Christian Sehesteds marmorsarkofag var opstillet på overetagen, er det overvejende sandsynligt, at fragmentet relaterer til førstnævnte, som i øvrigt også lod sin orden afbilde på den alterkande, han skænkede kirken 1718 (s. 4923). I NM, inv.nr. D8988.

Begravelser: Sophia Hedevig von der Wisch, begr. 20. marts 1699;⁸⁰ Christopher Sehested, begr. 31. maj 1699;⁸¹ Frederik Sehested, genbegravet 1699; Jørgen Sehested, begr. 29. nov. 1700;⁸² Merethe Urne, begr. 18. juni 1706;⁸³ Christiane Charlotte Sehested, †1710; Mogens Sehested (uden dato); Sophia Amalia Sehested, begr. 29. april 1718;⁸⁴ Frederikke Wilhelmine Sehested, begr. 14. marts 1730;⁸⁵ Christian Sehested, †19. juli 1740;⁸⁶ Anne Juel, †1748; Charlotte Amalie Gersdorff, †1757.

Fig. 49. Gravportal fra Sehestedernes †gravkapel, skåret af Michael Tuisch 1699 (s. 4937). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – Tomb portal from the Sehesteds' †sepulchral chapel, carved by Michael Tuisch, 1699.

Fig. 50. Christopher Sehesteds kisteplade, 1699, samt to anevåben (s. 4942). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *Coffin plate of Christopher Sehested, 1699.*

Ravnholts gravkapel (fig. 49-55), 1914. Kapellet blev opført på foranledning af Christian Ove Sehestedt Juul til Ravnholt, der efter kirkens overgang til selveje ønskede at sikre sine forfædres mindesmærke i kirken (jf. s. 4937).

Gravportal (fig. 49), 1699, skåret af Michael Tuisch og signeret på den tilhørende balustrade (jf. orgelpulpitur). Den omfatter en dobbeltfløj flankeret af glatte pilastre med joniske kapitæler, og det krones af en elegant udskåret blomsterranke og et englehoved med detaljerigt skårne vinger og viltert bølgende hår, der udgør et højdepunkt i Michael Tuisch' værk. Over døren er et højt, svunget topfelt, og portalen krones af en rundbuegavl med udskåret relief af to akantus- eller palmegrene krydset igennem en laurbærkrans. Den fremstår i en gråtonestaffering med rødmarmerede dørfloje og sort topfelt, hvori følgende indskrift er anført med skriveskrift:

»D.O.M.
CHRISTOPHORUS. SEHESTEDT
Ord. Danebr:^{ci} Equ: Aur:
Triu Glorioss:^{mæ.} Mem:^{d.} Regum.
CHRIST: IV:^{ti} FRID: III:^{iii.} et CHRIST: V:^{ti.}
Nobilis Aulicus, Aulæ Marschallus, et Consiliarius
Intimus
Virius Collegii Bellici, Naualis et Terrestris quondam
Præses Grauisissimæ
Sibi et Conjugi Dilectissimæ
Natalium Splendore et propriis Virtutibus
Ornatiss=^{mæ.}
MERTÆ WRNE.
Liberis
Luatuor filiorum, totidem filiarum Pater
Hunc Beratiss:^{mæ.} In CHRISTO quietis Locum,
indubitata partæ
Mundi Salvatoris merito gloriosæ Resurrectionis spe,
in Viuis
Mortis Memor
Parauit
Anno Ætatis, qui obit, 71
Sal=^{vis.} Hum=^{næ.}
MDCX CIX⁸⁷

(Til den bedste og største Gud. Christoffer Sehested, ridder af Dannebrog, under tre konger, berømmelig ihukommelse, Christian 4., Frederik 3. og Christian 5., hofmand, hofmarskal og geheimeråd, tidligere præsident for begge krigskollegier, såvel til søs som til lands, har for sig selv og sin højtelskede hustru, den ved sin strålende slægt og sin egne dyder udmærkede Merete

Urne, som fader til fire sønner og lige så mange døtre, i bevidsthed om døden indrettet dette sted til den salige fred i Kristus i det utvivlsomme håb om en ærefuld genopstandelse ved takket være verdensfrelseren, i sin alders 71. år ved sin død, i menneskenes frelses år 1699.)

Portalens ældste farvelag er en hvidgrå marmorering. Ligesom inventarets hovedstykker blev den efterfølgende malet med to egetræsårdringer i 1800-tallet og o. 1930 med en grå staffering.³⁴ Dørflojen blev repareret 1894.⁷

Da portalen blev opsat foran Ravnholts gravkapel flyttedes også den tilhørende balustrade med over på tårnets nordvæg. Efter forhandlinger blev det fjernet fra væggen 1925 og integreret i det ny orgelpulpitur (s. 4932). Portalen blev få år senere inspirationskilde til det gravgitter, Brockdorffslægten lod opsætte i Dalby Kirke (s. 4705); forskellene i udførelsen af særligt englehoveder, palmegrene og kapitæler tyder dog på, at Tuisch ikke selv har skåret sidstnævnte.

Kister. 1) (Jf. fig. 51), 1699, over Frederik Sehested, †aug. 1680, begravet 1. sept. 1680 i Det Valkendorfske kapel, Skt. Knuds Kirke, Odense (jf. s. 836), og ført til Otterup Kirke 1699.⁸⁸

Kiste med tøndehvælvet låg, 199×77/82 cm, 72 cm høj, beklædt med brunt fløjl. Langs siderne er i alt otte bæregreb med blomsterformede bagplader. Ifølge præsteindberetningen 1755 stod kisten allerede da uden kisteplade.⁸⁹ Den er identisk med Sophia Hedevig von der Wisch' kiste (nr. 2), hvilket bekræfter, at der er tale om en ny kiste udført ved overflyttelsen af Frederik Sehested fra Odense Skt. Knuds til Otterup 1699. Kisten stod i Sehestedkappellets sydvestlige hjørne, indtil den 1914 blev overflyttet til Ravnholtkapellet, hvor den står ved vestvæggen som nummer et fra syd.

2) (Jf. fig. 53), 1699, over Sophia Hedevig von der Wisch, *1633, †8. marts 1699 på Nislevgård; g.m. Niels Kaas til Bechmarch.

Kiste med tøndehvælvet låg, 199×74 og 70 cm høj, der er beklædt med brunt lærred og prydet af bæregreb med blomsterformede plader på både kort- og langsiderne. Den ovale *kisteplade*, af tin, 62×57 cm, er udført med en drevet ramme af store blomster og har personalia anført i versaler og afsluttet af 1. Kor. 15,42.⁹⁰ I kistens hjør-

Fig. 51. Ravnholts gravkapel set mod vest, 1914. Fra venstre ses følgende kister: Frederik Sehested (nr. 1), Merete Urne (nr. 5), Christopher Sehested (nr. 3), Friderica Wilhelmina Sehested (nr. 9), Anna Sophia Juul (nr. 12) og Christian Sehested (nr. 11) (s. 4941 ff.). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *The Ravnholt sepulchral chapel looking west, 1914. From the left, the following coffins: Frederik Sehested (no. 1), Merete Urne (no. 5), Christopher Sehested (no. 3), Friderica Wilhelmina Sehested (no. 9), Anna Sophia Juul (no. 12) and Christian Sehested (no. 11).*

ner er endvidere 37×30 cm store beslag formet som basunengle. Kisten blev oprindeligt placeret langs nordmuren af Sehestedkapellet, men har siden 1914 stået i Ravnholtkapellets sydøstlige hjørne.

3) (Fig. 50), 1699, over Christopher Sehested, 13. maj 1699. Kiste af barok type, 226×100/103 cm, 98 cm høj, beklædt med blå fløjls og overdådigt udsmykket med gråmalede tinbeslag. På siden ses slægtsvåbenet flankeret af beslag af en krydset trompet og merkurstav samt med versaler »Poca brigata/ vita beata« (»Lille selskab, lykkeligt liv«). På hovedenden er en blomsterkrans, på fodenden afdødes spejlmonogram og på lågets konvekse sider hans anevåbener (14 stk.) placeret med akantusværk imellem. På lågets flade over-

del er et 85 cm langt krucifiks og en 26×29 cm kisteplade af messing med personalia i skrift, indsat i en stor tinramme. Låget flankeres af rammer med slægtsvåbenerne. Kisten stod oprindeligt i midten af afdødes eget gravkapel (ovf.), men har siden 1914 stået langs Ravnholtkapellets vestvæg som nr. 3 fra syd.

4) (Jf. fig. 53), o. 1700, over Jørgen Sehested, *8. sept. 1671 på Skanderborg Slot, †20. aug. 1700 i København. Kiste af barok type, 208×88/93 cm, betrukket med sort læder og prydet af gråmalede tinbeslag. På kistens sider ses et hjelmprydet skjold med diademhoved på en baggrund af ferner. Beslaget flankeres af kerubhermer, kranier og bladkranse. Fodenden bærer på et kronet søblad (for Sehested) i en bladkrans; på hovedenden er

Fig. 52. Merete Urnes kisteplade, 1706 (s. 4943). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *Coffin plate of Merete Urne, 1706.*

et beslag af Fader Tid. Kistens hjørner er smykket med bøjler. På låget er et 98 cm langt krucifiks, en *kisteplade* af messing, der måler 26×28 cm, med tinramme af akantus og groteskeprydværk. Heri er personalia anført med indgraveret skrivekrift. På siderne er akantus- og palmetbeslag og ved hjørnerne groteskeornamentik. Låget kantes af en æggestavsborn. Kisten, der oprindeligt stod

ved Sehestedkappellets sydvæg, har siden 1914 stået ved Ravnholtkappellets østvæg som nr. 4 fra syd.

5) (Fig. 51-52), 1706, over Merthe (Merete) Urne, *10. april 1631 på Malmøhus Slot, †(28. april) 1706. Barokformet kiste 208×79/83 cm, 96 cm høj, beklædt med blå fløjl. Siderne er dekorerede med en tom ramme, der flankeres af lodrette tun-

Fig. 53. Ravnholts gravkapel set mod øst, 1914. Mod østvæggen ses fra venstre følgende kister: Christina Charlotta Sehested (nr. 6), Jørgen Sehested (nr. 4), Sophie Amalie Sehested (nr. 8) Magnus Sehested (nr. 7) og Sophia Hedvig von der Wisch (nr. 2). Mod kapellets nordvæg ses sarkofagerne for Christian Sehested og Charlotte Amalie von Gersdorff (nr. 10-11) (s. 4941 ff.). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *The Ravnholt sepulchral chapel looking east, 1914. From the left, the following coffins: Christina Charlotta Sehested (no. 6), Jørgen Sehested (no. 4), Sophie Amalie Sehested (no. 8), Magnus Sehested (no. 7) and Sophia Hedvig von der Wisch (no. 2). Against the north wall of the chapel, the sarcophagi for Christian Sehested and Charlotte Amalie von Gersdorff (nos. 10-11).*

ger, mens der er et spejlmonogram på hovedenden og et våbenskjold indrammet af egebladsfiligran på fodenden. Lågets konvekse sider bærer symmetriske filigranbeslag med et centralt felt, hvori der er et diademhoved. På den flade overside er et 52 cm langt krucifiks, et akantusornament, 34×31 cm, og ved fodenden en *kisteplade*, 34×24 cm, af messing, med personalia i indgraveret skrift. Kisten stod oprindeligt i midten af afdødes eget kapel (jf. ovf.), men har siden 1914 stået ved Ravnholtkapellets vestvæg som nr. 2 fra syd.

6) (Jf. fig. 53), 1710, over Christiana Charlotta Sehested, *21. marts 1667, †4. marts 1710. Kiste af barok type, 210×87/82, 83 cm høj, der er bebrukt med blå fløjel og overdådigt prydet. På siderne er store, 153×35 cm kistebeslag af tin med Sehestedvåbenet flankeret af engle med tavler, hvorpå er citeret Fil. 1,21 og Joh 21,7 på tysk. På

hovedenden er afdødes spejlmonogram, 33×29 cm, mens hendes våbenskjolde ses på fodenden, 33×35 cm. Lågets overside er prydet af dels *kistepladen*, 24×27 cm, med personalia på tysk i indgraveret kursiv, dels et 90 cm langt krucifiks. Låget kantes af en ornamentbort. Kisten var oprindeligt opstillet i Sehestedkapellet yderst mod nordvæggen, men har siden overflytningen 1914 stået i Ravnholtkapellets nordøsthjørne.

7) (Jf. fig. 53), 1715, over Magnus (Mogens) Sehested, *9. nov. 1664 i København, †20. okt. 17(15) på orlogsskibet Fyhn. En overdådigt prydet, barokformet kiste, 210×78 cm og 80 cm høj, der er sortmalet og prydet af talrige kistebeslag af tin. På langsiderne er de formet som en opstilling af en rustning, våben og en fane og flankeret af mindre, dødningshovedformede beslag. Hovedenden prydes af Fader Tid og fodenden af

Fig. 54-55. Christian Sehesteds (nr. 10) og Charlotte Amalie von Gersdorffs (nr. 11) sarkofager, o. 1740, set fra oven (s. 4946). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *Sarcophagi of Christian Sehested (no. 10) and Charlotte Amalie von Gersdorff (no. 11), c. 1740, seen from above.*

en hjelm. På hjørnerne er monteret luksuriøse bøjler med englehoveder. På lågets overside er monteret slægtens våbenskjold, 77×38 cm, et kranium hvilende på krydsede knogler og imellem disse to selve kistepladen, der er hjerteformet, måler 27×23 cm og er indfattet i en profilramme. Personalia er indgraveret i kursiv og afsluttes med mindeordene »Gud gefue dennem samtlig en gledelig Opstandelse/ Saa war Bestandelighed (din) Us(kyl)dig Lycke/ Dig som en Arve-Dyd, et ustatteerlig Smycke/ Du saa bewabned stodst mod alle Werdens Stød/ At dine Fiender maa sig

skamme ved din Død/ broderli og sorgelig/ forfattet af/ C. Sehestedt«. På lågets sider ses slægtens heraldiske hjelme flankerende et kistebeslag formet som en konsol, hvorover der hænger et groteskeornamenteret klæde; lågets hjørnebeslag er udformet som akantusblade og på dets fodende er afdødes kronede spejlmonogram. I Sehestedkapellet stod kisten som nr. 2 fra nord, og efter overflytningen til det nye kapel 1914 er den opstillet langs dets østvæg som nr. 2 fra syd.

8) (Jf. fig. 53), 1717, over Sophie Amalie Sehested, (*8. jan. 1662, †13. sept. 1717).⁹¹ En barok-

formet kiste, 197×77/95 cm, 87 cm høj, beklædt med blå fløj og dekoreret med talrige kistebeslag. På kistens sider er afdødes forgyldte våben (Sehested), der støttes af siddende kvinder, som bærer forgængelighedssymboler (et timeglas og en segl). Disse flankeres af mindre beslag udformet som engle, der støtter en skrifttavle med malet citat på tysk af henholdsvis Åb. 19,7 og Højs. 7,10. Låget har høje, konkave sider prydet med akantusbeslag på hjørnerne og borter langs over- og underkant. På den flade overside er et 91 cm stort krucifiks, hvorover der ses et beslag med Urne- og Sehestedvåbenerne, mens der under er et beslag med blot Urnevåbenet. Selvom der ingen kisteplade er, kan kisten med stor sikkerhed identificeres som Sophie Amalie Sehesteds, der er omtalt flere gange i årene frem mod gravkapellets nedlæggelse 1914.⁹² Det stilistiske slægtskab til Christiana Charlotta Sehesteds omtrent samtidige kiste (nr. 6) understøtter denne identifikation. Kisten stod oprindeligt som nr. 2 fra sydvæggen i Sehestedkapellet, men har siden overflytningen til Ravnholtkapellet stået langs dets østvæg som nr. 3 fra syd.

9) (Jf. fig. 51), 1730, over Friederica Wilhelmina Sehested, 6. marts 1668, †12. febr. 1730. Barokformet kiste, 211×97/87 cm, 84 cm høj, beklædt med blå fløj. Den er overdådigt udsmykket med kistebeslag af tin, hvoraf de største er placeret på kistens langsider og måler 160×40 cm. De forestiller afdødes kronede slægtsvåben stående på en græsklædt banke flankeret af engle, som holder tavler med citat af blandt andet Sl. 84,13. På låget er *kistepladen*, 47×24 cm, der er udformet som et ovalt skriftfelt i et rammeværk med siddende engle, der blæser sæbebobler (*'Homo bulla'*). Herover er monteret et 90 cm langt krucifiks og en tekstplade med citat af Sl. 65,1 indgraveret i kursiv. Kisten stod som nr. 3 fra nord i Sehestedkapellet og er efter overflytningen til Ravnholtkapellet opstillet langs dets vestvæg som nr. 4 fra syd.

10) (Fig. 53-54), o. 1740, over Christian Sehested, *22. febr. 1666 i København, †19. juli 1740 på Ravnholt. En sarkofag af sort marmor med dokorationer i hvidt marmor. På sarkofagens langsider er afdødes slægtsvåben (Sehested, Urne, Ahlefeldt og Lindenov) i hvidt marmor, 58×57

cm. Hovedenden prydes tilsvarende af et stort Sehestedvåben, mens fodenden bærer en akantusramme med et spejlmonogram i det højovalt midtfelt. På sarkofagens låg er et stort marmorkrucifiks, 100 cm, samt indskrifttavlen med personalia i indhugget kursiv (trukket op med sort) og afsluttet af Matt. 5,8-9. Sarkofagen, der oprindeligt stod på Sehestedkapellets overetage, står nu ved kapellets nordvæg.

11) (Fig. 53, 55), o. 1740, over Charlotte Amalie von Gersdorff, *5. april 1685 i Kbh., †13. febr. 1757 på Ravnholt. Som nr. 10; dog viser skjoldene på langsiderne afdødes slægt i to led (Gersdorff, Skeel, Huitfeldt og Rosenkrantz), mens det på hovedenden viser Gersdorffs skjold. Sarkofagen er udført samtidig med Christian Sehesteds, o. 1740, og blev formentlig opstillet på Sehestedkapellets overetage samtidig med denne, idet den allerede er dokumenteret dér to år før Charlotte Amalie von Gersdorff døde.⁹³ Nu opstillet ved Ravnholtkapellets nordvæg.

12) 1748, over Anna Sophia Juul, *24. dec. 1739, †23. juni 1748.⁹⁴ En barokformet metalkiste, 180×85/70 cm, 95 cm høj. Den rødmaledede kiste er prydet af akantusformede kistebeslag såvel på hjørnerne som i form af en lodret ranke, der deler langsiderne i to. På låget er monteret et 114 cm langt krucifiks, en *kisteplade*, 20×26 cm, med personalia i kursiv samt en tilsyneladende blank indskrifttavle af tin, 20×18 cm. Kisten er 1790 beskrevet som 'en forsølvet kobberkiste'.⁹⁵ Den stod oprindeligt på Sehestedkapellets overetage, er nu opstillet i Ravnholtkapellets nordvestlige hjørne.

Kirkegårdsmonumenter. 1) (Jf. fig. 56), 161(?), over »(...) Laverson som bode oc døde i Øressløf (Ørritslev)«. Rød granit, 158×57 cm, med delvis ulæselig indhugget versalindskrift. Lagt i plænen nord for menighedshuset.

2) (Jf. fig. 56), 1620, over Peder Iepsen, †3. marts 1620. Rød granit 137×35 cm. En såkaldt 'bondesten' med indskrift i indhuggede versaler: »Her uor begrafuen en lønlig karl Peder Iepsen Iep Persens søn Horrsløf som døde den 3. marts 1620«. I plænen nord for menighedshuset.

3) (Jf. fig. 56), 1633, over drengen Hans Andersen, †1633. Rød granit, 115×45 cm. 'Bondesten' med indskrift i indhuggede versaler, der skal læses

Fig. 56. Kirkegårdsmonumenter. Fra venstre nr. 3, 1633, over Hans Andersen (s. 4946), nr. 1, 161(?), over »... Laversøn« (s. 4946), nr. 4, 1636, over Margrete Jørgensdatter (s. 4947) og nederst nr. 2, 1620, over Peder Iepsen (s. 4946). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *Churchyard monuments. From the left no. 3, 1633, commemorating Hans Andersen, no. 1, 161(?), commemorating »... Laverson«, no. 4, 1636, commemorating Margrete Jørgensdatter and below no. 2, 1620, commemorating Peder Iepsen.*

fortløbende fra randen og ind, lyder: »Hervnder hviler erligen dreng Hans Andersen Gvd gafve hanem en gledelig opstandelse IMS Anno 1633«. Lagt i plænen nord for menighedshuset.

4) (Jf. fig. 56), 1636, over Margrete Jørgens datter, †2. dec. 1636. Rød granit, 108×45 cm, en irregulær 'bondesten' lagt i plænen nord for menighedshuset.

5) 1816, over generalmajor (Niels) v(on) Engelsted »Commandeur af Dannebrog, Eier af Øelundgaard«, †(17. apr.) 1816.

Bauta af rødlig granit med oval smedjernetavle, 79×58 cm, hvorpå personalia er anført med hvidmalet reliefantikva afsluttet af mindeordene:

»Hædret af din Konge elsket af Kriger/ Borger og Bondebegrædt af Ægtefælle og Børn/ forlod du dette Iordiske/ 1816«. Opstillet nord for kirken.

6) 1850, over generalinde v. Engelsted til Ølundgård, født *1763, †3. sept. 1850. Et 117 cm højt støbejernskors på en 32 cm høj granitsokkel. Korset har tredobbelte hjerteformede korsender og er udført i gennembrudt arbejde som en blomsterranke. Kors af denne type kendes fra hele landet, eksempelvis også fra nabokirkerne i Hjadstrup (s. 5024, fig. 35) og Krogsbølle, Lunde Hrd. På Fyn var det særlig M. P. Allerups Jernstøberi, Odense, der leverede den.⁹⁶ Opstillet nord for kirken.

KILDER OG HENVISNINGER

Nedenfor er anført en oversigt over trykte og utrykte kilder og litteratur anvendt i beskrivelsen af Skeby Kirke. For en oversigt over arkivalier og litteratur samt forkortelser anvendt i Odense Amt i almindelighed jf. også s. 52-54 samt 56-59. Henvisninger til Danmarks Kirker, Kbh. 1933-, er angivet som DK, efterfulgt af betegnelsen for pågældende amt; referencer inden for Odense Amt har dog kun sideangivelse.

Arkivalier. LAFyn. *Fyns bispearkiv*: Synsforretninger og andre indberetninger 1631-1702 (med uddrag af regnskaber 1631-35) samt 1718-35 (*Bispeark.* Synsforretn.); Indberetninger om kirkeejere og patronatsret 1695-1786 (*Bispeark.* Kirkeejere); Indberetninger om kirker og kirkegårde 1812-43 (*Bispeark.* kirker og kirkegårde); Synsforretninger over kirker og præstegårde 1872-98 (*Bispeark.* Synsforretn. over kirker og præstegårde).

Odense Amtsprøvtiarkiv: Korrespondance 1812-37 (*Provstiark.* Korresp.).

Provstiarkiv: Lunde, Skam og Skovby herreds provsti. Diverse sager 1760-1812 (*Provstiark.* Div. sager); fundatser og andre dokumenter vedr. legater 1761-1850 (*Provstiark.* Fundatser); Indkomne breve 1789-1812

(*Provstiark.* Indk. Breve); Synsprotokol 1844-1922 (*Provstiark.* Synsprot.); Kirkesyn 1924-49 (LAFyn. *Provstiark.* Kirkesyn)

Pastoratsarkiv: Regnskaber 1578-1685 (*Pastoratsark.* Rgsk.); Journal 1849-1924 (*Pastoratsark.* Journal); Embedsbog 1849-1961 (*Pastoratsark.* Embedsbog)

Menighedsrådsarkiv: Forhandlingsprotokol 1903-74 (*Menighedsrådsark.* Forhandlingsprot.); Kirkekassens og kirkebetjeningskassens bilag 1935-44 (*Menighedsrådsark.* Kirkekasses bilag);

Kirkens arkiv. Synsprotokol 1862 ff. (*Kirkens arkiv.* Synsprot.).

NM. *Indberetninger*: J. B. Løffler 1882 (inventar); Anonym 1910 (kister); Ebbe Lehn Petersen 1971 (istandsættelse); Mogens Larsen 1971 (alterbord); Mogens Larsen 1973 (kalkmaleri); Fritz Thode 1974 (inventar); Jens Johansen 2007 (prædikestol); Jens Johansen 2009 (inventar); Søren Weittemeyer 1999 (alterkalk).

Tegninger og opmålinger. NM. Knud Lehn Petersen (orgelpulpitur), 1925; Lehn Petersens Tegnestue (planer og snit af tårn), 1992.

Litteratur. E.V. Lose, *Historiske Fortællinger om Skeby og Otterup Sogne og til Dels deres nærmeste Omegn, især i ældre Tid*, Odense 1900 (*Lose 1900*); Orla Hylleberg Eriksen, *Dendrokronologisk undersøgelse af boreprøver fra Otterup Kirke, Odense Amt*, NNU rapport nr. 31, Nationalmuseet 2018 (*Hylleberg Eriksen 2018*).

Fig. 57. Skitse af kirken i biskop Jacob Madsens visitatsbog. I LAFyn. Foto Mogens Vedsø 2011. – Sketch of the church in Bishop Jacob Madsen's book of visitations.

Historisk indledning ved David Burmeister, bygningsbeskrivelse og kalkmalerier ved Martin Wangsgaard Jürgensen, inventar og gravminder ved David Burmeister, heraf dog orgler ved Kristian Lumholdt. Oversættelse ved James Manley (engelsk). Latin ved Peter Zeeberg. Korrektur ved Anne Frovin. Teknisk og grafisk tilrettelæggelse ved Mogens Vedsø. Redaktionen afsluttet september 2018.

¹ *Danmarks Stednavne. Nr. 14. Odense amts bebyggelsesnavne*, udgivet af Stednavneudvalget ved John Kousgård Sørensen, Kbh. 1969, 153.

² »Regnskabsbog over Indtægten af Landehiælpen 1524-26«, *Danske Magazin* 4 rk, II, 1873, 50.

³ *Kronens Skøder paa afhændet og erhvervet Jordegods i Danmark, fra Reformationen til Nutiden*, udgivet i uddrag af Rigsarkivet, Kbh. 1892-1955, II (1648-88), 562-63 (18. aug. 1685).

⁴ Om kirkeejere se bl.a. LAFyn. *Bispeark.* Kirkeejere (1714) samt *Bispeark.* Kirker og kirkegårde (1826).

⁵ LAFyn. *Pastoratsark.* Journal; *Provstiark.* Fundatser.

⁶ Jens Rasmussen og Anne Riising, *Biskop Jacob Madsens visitatsbog, 1588-1604*, Odense 1995, 119-20.

⁷ *Kirkens arkiv. Synsprot.* Samt LAFyn. *Bogense provstiarkiv.* Synsprotokol 1904-2000.

⁸ LAFyn. *Menighedsrådsark.* Forhandlingsprot.; LAFyn. *Bogense Provstiark.* Synsprotokol 1904-2000.

⁹ Rasmussen og Riising 1995 (note 6), 119-20. 1665 er

Fig. 58. Rest af skibets romanske, vestre gavltrekant set fra tårnets mellemstokværk (s. 4905). Foto Arnold Mikkelsen 2018. – *Remains of the Romanesque western pediment of the nave seen from the middle floor of the tower.*

kampestensdiget omtalt som brøstfældigt, jf. LAFyn. *Bispeark*. Synsforretn.

¹⁰ LAFyn. Pastoratsark. *Rgsk*.

¹¹ LAFyn. *Bogense provstiarkiv*. Synsprotokol 1904–2000.

¹² NM. *Korrespondancearkiv*.

¹³ Hans de Hofman, *Samlinger af publique og private Stiftelser, Foundationer og Gavebreve, (HofmFund)*, VI, Kbh 1760, 304–05.

¹⁴ LAFyn. *Provstiark*. Synsprot.

¹⁵ En enkelt kvader med vulst og hulkel, anbragt på hovedet, kan iagttages i sydfacaden fra våbenhusets loft.

¹⁶ Et lignende knæk kan eksempelvis genfindes på korhvælvet i Bellinge Kirke fra o. 1450 (s. 3049–51).

¹⁷ NM. Arbejdsbeskrivelse ved tilsynsførende Susanne Wiuff (1998).

¹⁸ En lignende brug af motivet kan eksempelvis genfindes på tårnet i Fangel Kirke (s. 3177).

¹⁹ NM. Arbejdsbeskrivelse ved arkitekt Bendt Longmose Jakobsen (2009).

²⁰ Skiftegangen lader sig ikke umiddelbart aflæse.

²¹ LAFyn. *Pastoratsark*. Embedsbog.

²² Ved Norup Kirke genfindes samme særprægede type piller (s. 4805).

²³ NM. Indb. ved arkitekt Ebbe Lehn Petersen (1971).

²⁴ LAFyn. *Provstiark*. Korresp.

²⁵ LAFyn. *Bispeark*. Synsforretn. over kirker og præstegårde.

²⁶ NM. Arbejdsbeskrivelse ved arkitekt Ebbe Lehn Petersen (1995).

²⁷ LAFyn. *Bispeark*. Synsforretn.

²⁸ *Hylleberg Eriksen* 2018.

²⁹ *Hylleberg Eriksen* 2018. 12 prøver blev udtaget fra kirken, hvoraf ti kunne dateres. Alle prøverne var udtaget gennem splintved, som smuldrede bort under prøvernes udtagning. Skibets datering er baseret på fem prøver med yngste bevarede årring dannet 1516 (prøvenr. 41431029), hvortil lægges et antal årringe, der skal kompensere for manglende splintved. Tårnets datering hviler på fem prøver; her var den yngste årring dannet i 1517 (prøvenr. 41430029).

³⁰ NM. Indb. ved Ebbe Lehn Petersen (1971); NM. Arbejdsbeskrivelse ved arkitekt Bendt Longmose Jakobsen (2009).

³¹ LAFyn. *Menighedsrådsark*. Kirkekassens bilag.

³² NM. Indb. ved Mogens Larsen (1973).

³³ NM. Indb. ved Jens Johansen (2009).

³⁴ NM. Indb. Ved Mogens Larsen (1971).

³⁵ LAFyn. *Bispeark*. Synsforretn; KglBibl. *Kallske Saml* 377 4°.

³⁶ KglBibl. *Kallske Saml*. 377 4°.

³⁷ Der blev taget initiativ til at anskaffe en ny altertavle allerede 1942, og Ellen Hofman Bang udførte sin første skitse 1947; LAFyn. *Provstiark*. Kirkesyn.

³⁸ En akvarel er i NM. Antikvarisk-topografisk samling, mens to skitser er i privateje (udstillet på Museet for Religiøs Kunst, Lemvig, 2016).

³⁹ Johan Daniel Getreuer blev svend 1713 i faderen Johan Zachariassen Getreuers malerværksted. Han

blev selv mester 1724 og flyttede til København kort efter. Gregers Hvidkjær Hansen, »Slægten Getreuer«, *Personallistorisk Tidsskrift* 1983, 172 nr. 19.

⁴⁰ KglBibl. *Kallske Saml.* 377 4°; *HofmFund* (note 13), V, 1760, 232 samt LAFyn. *Topographica*. Fyn i alm. 3. Indberetninger til Jessen Thura og Danske Atlas 1743-71.

⁴¹ Benoît Le Coffre udførte også en altertavle til Vallo Slotskirke, jf. *DK Præsto* 318-19. Lumby Kirke (Lunde Hrd.), der ligeledes var ejet af Christian Sehested, fik 1728 en altertavle med maleri, der ligeledes var udført på kobber. Da kobber sjældent blev benyttet i dansk malerkunst fra det tidlige 1700-tal, men kendes fra Hendrick Krock og netop Benoît Le Coffre, har Anne Riising formentlig ret, når hun formoder, at også Lumbybilledet sandsynligvis var udført af Le Coffre; Anne Riising, *Odense Bys Historie. Gudsfrøgt og oplysning. Odense 1700-1789*, Odense 1981, 195.

⁴² LAFyn. *Menighedsrådsark.* Forhandlingsprot. anfører, at giveren var Christian Sehesteds fader, Christoffer Sehested. Han døde imidlertid allerede 1699.

⁴³ C. F. Engelstoft, *Kirkerne i Fyens Stift (Tillæg til Jacob Madsens Visitatsbog)*. 1853 ff., manuskript i NM, 130.

⁴⁴ Asperup Kirkes altermaleri er en kopi fra 1868 efter Anton Dorphs Jesus hos Martha og Maria i Tyrstrup Kirke (1863, DK Sjyll 281), mens Vejlby Kirkes er en kopi efter Guido Renis *Bebudelse* fra 1621 (Pina-coteca Civica di Ascoli Piceno, Italien), der formentlig blev malet i 1860'erne og er nævnt 1871 af *Engelstoft 1853 ff.* (note 43), 13.

⁴⁵ NM. Indb. ved Søren Weitemeyer (1999).

⁴⁶ Chr. A. Bøje, *Danske guld og sølv smedemærker for 1870*, Kbh. 1979-82, III, nr. 5187; NM. Indb. ved Søren Weitemeyer (1999).

⁴⁷ Finn Grandt-Nielsen, *Fynsk Kirkesølv. Fynske Studier XII*, Odense 1983, 100, foreslog på baggrund af fodens udformning at tilskrive kalken Jesper Hansen Rust, Odense. Med opdagelsen af sølvmærket 1999 bortfalder grundlaget for denne tilskrivning.

⁴⁸ NM. Indb. ved Søren Weitemeyer (1999).

⁴⁹ Jf. Bøje 1979-82 (note 46), I, 72, 74 og nr. 284.

⁵⁰ De tre stempler er Paris' *poinçon de charge* for 1727-32 (et kronet A, der benyttes i forbindelse med beskatning), *jurande*-bogstavet »N« for perioden 1729-30 og et Guillaume Loirs mestermærke (initialerne »GL« adskilt af en halvmåne og sat under det obligatoriske parisiske topstykke: en kronet fransk lilje flankeret af to prikker); Louis Carré, *A Guide to Old French Plate*, London 1931, 60.

⁵¹ *Grandt-Nielsen 1983* (note 45), 147.

⁵² *Lose 1900*, 151.

⁵³ Se under Lunde Kirke, s. 4765.

⁵⁴ Jf. LAFyn. *Pastoratsark.* Ministerialbog, 1663-1740, fol. 15v samt E.V. Lose, »Smaating om Skeby-Otterup Sogne«, *Kirkehistoriske Samlinger* 1893-95, 4. rk, 3. bd, 430.

⁵⁵ Mackeprang, *Døbefonte*, 125-26.

⁵⁶ Ministerialbog 1663-1740, fol. 15v, jf. også *Lose 1893-95* (note 54), 430.

⁵⁷ Jan A. Gadd, »Brass Basins and Bowls from a Single Nuremburg Workshop around 1500-1580«, *Journal of Antique Metalware Society* 16 (2008), 16. Mærket kendes også fra dåbsfadene i Vor Frue Kirke, Odense, Næsbyhoved Broby og Tommerup, jf. s. 1103, 2711 (afbildet s. 2722) og 3290.

⁵⁸ KglBibl. *Kallske Saml.* 377 4° samt NM. Indb. ved Jens Johansen (2007 og 2009).

⁵⁹ NM. Indb. ved Fritz Thode (1974).

⁶⁰ LAFyn. *Bispeark.* Synsforretn. Synet ønskede 1631, at alle mandsstolene blev fornyet og kvindestolene repareret. Dette ser altså først ud til at være sket flere år senere.

⁶¹ LAFyn. *Bispeark.* Synsforretn. anfører 1702, at kirke-ejer Merethe Urne havde ladet bekoste en reparation af kirken, herunder 'fornyelse af alle kirkestole'.

⁶² LAFyn. *Bispeark.* Synsforretn. over kirker og præstegårde samt *Kirkens arkiv.* Synsprot., hvor ønsket anføres 1884, endnu ikke er udført 1885, men derefter ikke nævnes som en mangel.

⁶³ Kirkens arkiv. *Synsprot.* Ønsket om at fjerne lågerne blev fremført allerede 1904.

⁶⁴ På fotografier og tegninger af kirken o. 1900 står stolene uden trekantgavlene. De er imidlertid synlige på fotografier fra før 1950, men atter fjernet på et fotografi taget 17. april 1955. Jf. Otterup Lokalkarkiv fotonr. B4868, B8476 og B5763 (også tilgængelige online via www.arkiv.dk).

⁶⁵ *Lose 1900*, 153 beskriver den blot som en 'herskabsstol', ikke som et pulpitur, og selvom stolen var fjernet på det tidspunkt, Lose udgav sin beskrivelse, kan han have set stolen i løbet af sin embedsperiode (1887-1907).

⁶⁶ Iflg. *Fyns Tidende* 3. juli 1966; Kirkens arkiv. *Synsprot.*

⁶⁷ Signaturen er citeret efter NM. Indb. ved Löffler (1882). Sidstnævnte præciserer, at den stod »Paa Oversiden af en balustrade, som begrænser Gravkapellets øvre del. Fotografier i NM fra tiden før 1925 viser, at håndlisten da afveg en smule fra den nuværende, bl.a. ved at være sammensat af mindst tre sektioner. Dette synes at bekræfte, at håndlisten er fornyet.

⁶⁸ Iflg. *Fyns Tidende* 3. juli 1966

⁶⁹ Optegnet 1959 af Knud Smenge.

⁷⁰ Yderligere oplysninger om kirkens orgler findes i Den Danske Orgelregistrant.

⁷¹ Petersen & Steenstrup, *Fortegnelse over ca. 600 Harmonier Leverede fra 1871 til 1915*, Kbh. 1915; Kirkens arkiv. *Synsprot.* 1862 ff.

⁷² Victor Hermansen, *Klokkeskatterne af 1526 og 1601*, manuskript i NM, 20.

⁷³ Karen Gregersdatter, der giftede sig med sin mands efterfølger i embedet, Frans Ibsen, døde 8. maj 1672, jf. Ministerialbogen, 1663-1740, fol. 68v.

⁷⁴ Citeret efter en kopi af registreringskortet fra Nordfyns Museum, Bogense.

⁷⁵ Torkild Hinrichsen, *Corpus der Romanischen Grabsteine Dänemarks*, Hamburg 1988, V, nr. 558. Eigil Rothe, »Rytterkampbilledet i Aal Kirke samt andre middelalderlige kampscener i danske kirker«, *Aarbøger for nordisk oldkyndighed og historie* 1908, 2. rk, 23. bd, 95 ff. udlægger motivet som en symbolsk skildring af kampen mellem godt og ondt.

⁷⁶ LAFyn. *Pastoratsark*. Embedsbog samt *Menighedsrådsark*. Forhandlingsprot.

⁷⁷ Morten Mikkelsens begravelse er ikke anført i Ministerialbogen 1663–1740, men en tilladelse til proklama angående hans dødsbo er dateret 17. okt. 1682 (RA. *Fyenske Registre* 1681–89, fol. 141r). Mikkel Mortensen blev begravet 31. maj 1694, LAFyn. LAFyn. *Pastoratsark*. Ministerialbog fol. 74r (nr. 8). Disse kilder omtaler imidlertid ikke eksplicit Morten Mikkelsen Hardrups begravelse som 'åben'.

⁷⁸ *Lose 1900*, 52 beskriver den endnu eksisterende gravkælder som 'hvælvingen', et ord, der også benyttes i NM. Indb. ved anonym (1910).

⁷⁹ Ifølge *Lose 1900*, 52, stod gravkapellet færdig i november 1695. Det har ikke været muligt at bekræfte denne oplysning, men som kirkens præst havde Lose god adgang til arkivalierne, og hans oplysninger er generelt set troværdige.

⁸⁰ LAFyn. *Pastoratsark*. Ministerialbogen 1663–1740, 76v (nr. 5).

⁸¹ LAFyn. *Pastoratsark*. Ministerialbogen 1663–1740, 76v (nr. 7).

⁸² LAFyn. *Pastoratsark*. Ministerialbogen 1663–1740, 77r (nr. 4).

⁸³ LAFyn. *Pastoratsark*. Ministerialbogen 1663–1740, 79v.

⁸⁴ LAFyn. *Pastoratsark*. Ministerialbogen 1663–1740, 84r.

⁸⁵ LAFyn. *Pastoratsark*. Ministerialbogen 1663–1740, 88r.

⁸⁶ Christian Sehested havde som lensmand ret til begravelse i Skt. Hans Kirke, Odense. Efter begravelsen dér blev kisten ført med sørgetog til Otterup, jf. s. 1410–11 og 1528 note 414.

⁸⁷ If. KglBibl. *Kallske Saml.* 377 4° indledtes indskriften med linjen »Poca brigata vita beata« (»Lille selskab, lykkeligt liv«).

⁸⁸ C.T. Engelstoft, »Om Christine Munks Liigkiste i St. Knuds Kirke«, *Samlinger til Fyens Historie og Topographie* 7, 317 note 2.

⁸⁹ KglBibl. *Kallske Salm.* 377 4°, *Lose 1900*, 51 og NM. Indb. ved anonym (1910).

⁹⁰ Mærkværdigvis anfører KglBibl. *Kallske Saml.* 377 4°, at kisten stod uden kisteplade.

⁹¹ Fødsels- og dødsår er afskrevet i KglBibl. *Kallske Salm* 377 4°.

⁹² *Lose 1900*, 51 og NM. Indb. ved anonym (1910).

⁹³ At sarkofagen var udført og opstillet i kirken, før Charlotte Amalie von Gersdorff døde, fremgår af præsteindberetningen fra 1755, KglBibl. *Kallske Salm.* 377 4°.

⁹⁴ Kirkens ministerialbog for 1741–91 er gået tabt. Anne Juel var datter af Ove Juel til Villestrup og Sophie Hedevig Friis; sidstnævnte var kirkeejer Charlotte Amalie von Gersdorffs niece. Oplysningerne om Anna Juels føde- og dødsår er anført i NM. Indb. ved anonym (1910). *Lose 1900*, 52 læste dødsåret til 1748 og hendes alder som 11 år, hvilket vil give et fødeår i 1736 eller 1737.

⁹⁵ LAFyn. *Provstiark*. Div. sager.

⁹⁶ Aase Faye, *Danske Støbejernskors*. Bearbejdet og udgivet af Jan Faye, Kbh. 1988, 131 nr. 303; jf. også s. 223 (reklame for N. A. Christensens Jernstøberier, nr. 8).

OTTERUP

History. Otterup is first mentioned in 1427 (as "Ottorp"), but the Romanesque church building testifies that its history goes back a good deal further.

After the Reformation in 1536 the church became the property of the Crown, but was still closely associated with the two manors of the parish, Ørritslevgård and Nislevgård, whose changing owners in the time around 1600 donated several gifts to it, while the owners of Ørritslevgård were buried in the chancel in the second half of the 1600s (cf. chalice, p. 4922, pulpit p. 4932 and †open

masonry tomb p. 4937). In 1685 Christopher Sehested of Nislevgård was deeded the churches in Otterup, Skeby and Lumby. Otterup Church was owned by Nislevgård until 1752, when the manor became a home farm under another of the Sehesteds' manors, Ravnholt. The church belonged to the last of these manors until 1910, when it passed into freehold; however, the Ravnholt Chapel (p. 4941) is still owned by the manor.

Building. The substantial Romanesque church was built in ashlar and fieldstone, but was later

expanded several times in the course of the beginning of the 1400s and 1500s. First the nave was heightened, after which vaulting was installed, then a tower was added at the western end of the nave and the Romanesque chancel was demolished, after which again a new nave-chancel was built instead. Moreover, a porch was added – when is uncertain – outside the old south door. Beside this porch, probably in the first half of the 1500s, a storage building was added, while the east gable of the chancel and the cornices of the nave were renewed at the end of the 1500s. A few years prior to this, around 1530–40, the roofing of the church had been replaced. In 1650 the porch and storage building came under the same roof, and were furnished with a curving Baroque pediment. Finally in 1914 the church was expanded with a sepulchral chapel on the north side of the tower.

Late Medieval †*wall paintings* in the form of an ornamental rib decoration on the vault of the nave were demonstrated in 1973 but the paintings were limewashed over again.

Furnishings. The church's only item of furnishing from the Middle Ages is the Romanesque font, which M. Mackeprang attributed to the stonemason Hvicmanne. From the post-Reformation period comes the baptismal dish, which was made in Nuremberg in the 1500s, but only donated to the church in 1686 by the church owner Christopher Sehested of Nislevgård. The chalice was donated by Hans Mule of Nislevgård in 1578, but remade in 1685–87.

The pulpit from 1616 was donated by the owners of Ørritslevgård, Johan Friis and Karen Krabbe, and was made in High Renaissance style like the Communion table panels c. 1625. The pews were originally a little younger, from 1637–38, and were supplemented in 1700. In 1718 the church was 'furnished with particularly costly ornaments' by its owners, Christian Sehested and Charlotte

Amalie von Gersdorff. Of these Jens Pedersen Komlov's altar jug and wafer box are preserved, while an †altarpiece with a painting by Benoît Le Coffre was scrapped in 1863. In 1730 the same married couple donated the two Parisian silver altar candlesticks and in 1735 a chandelier.

The poor box probably comes from the 1800s and is also known from Skeby Church. The oldest preserved altar painting was done in 1863 by Jørgen Christian Schrøder, Middelfart, for a new †altarpiece and shows the Agony in the Garden. The next year a new bell was procured from M. P. Allerup, who presumably also supplied the wrought iron altar rail.

The altarpiece was made in 1951 for Ellen Hofman Bang's triptych *The Day of the Son of Man*, and donated by the master-baker Holm, Otterup. Among acquisitions in the most recent period are a silver baptismal dish and jug made in 2013 by Anette Kræn and Peter Vedel Tåning as well as a chasuble made by Jette Nevers in 2014, all with funding bequeathed by Martha and Aage Warberg Pedersen, Otterup.

Sepulchral monuments. The church is very rich in sepulchral monuments. From the earliest period come two Romanesque tombstones, the most prominent of which is a roof-shaped stone now in the National Museum (no. 2). A sepulchral tablet from 1660 to the parish clerk Niels Pedersen is in Nordfyns Museum, Bogense, while two tombstones from the 1700s of the tenants of Nislevgård are still in the church (nos. 3–4).

In the western end of the church Michel Tuisch's entranceway to the †sepulchral chapel of Christopher Sehested and Merete Urnes from c. 1699 has been re-used in the organ loft and as the entrance to a sepulchral chapel from 1914, where all 12 coffins from the older chapel have also been set up. Besides several very sumptuously decorated Baroque coffins from the time around 1700, these include two monumental stone sarcophagi from the mid-1700s.